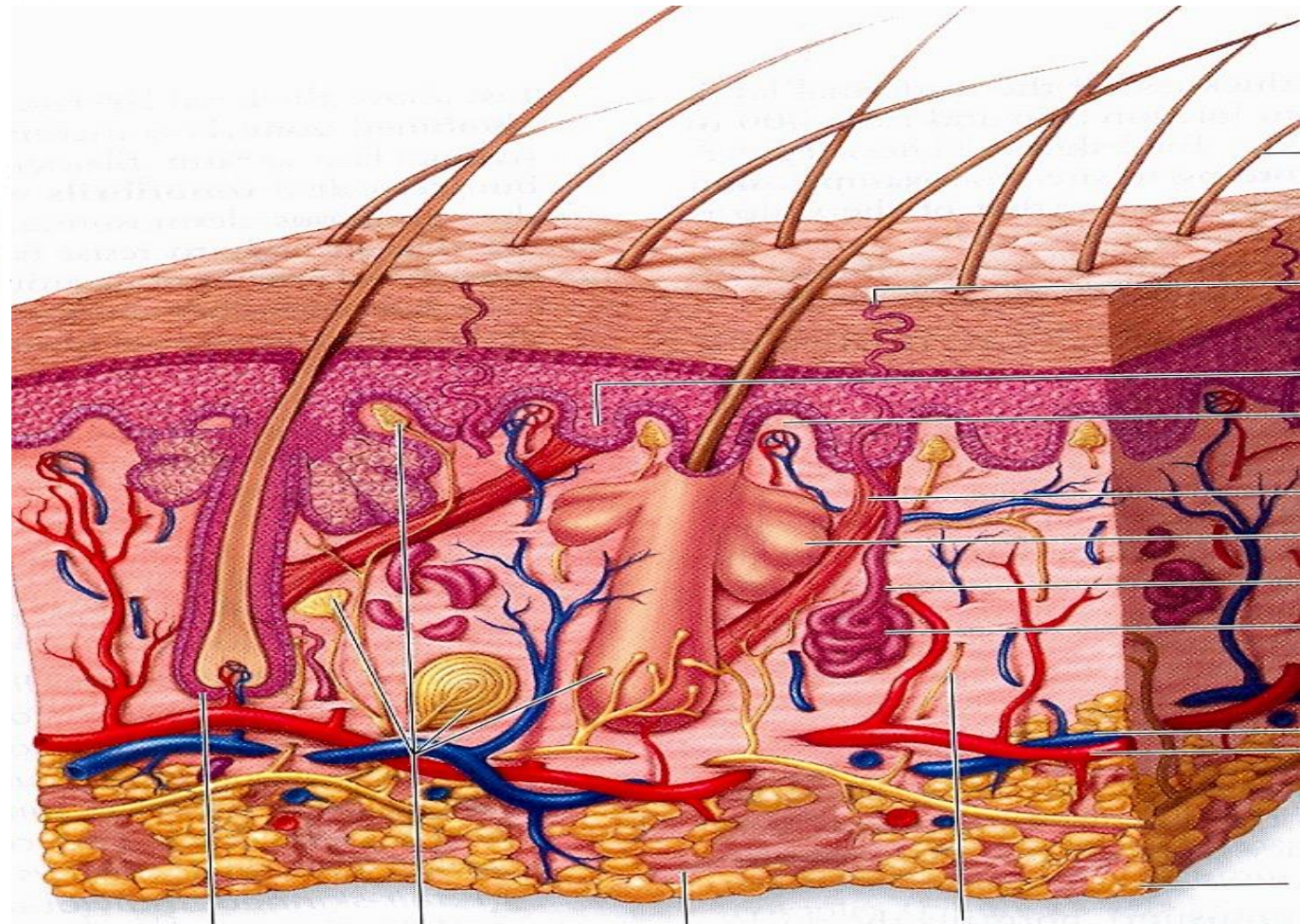
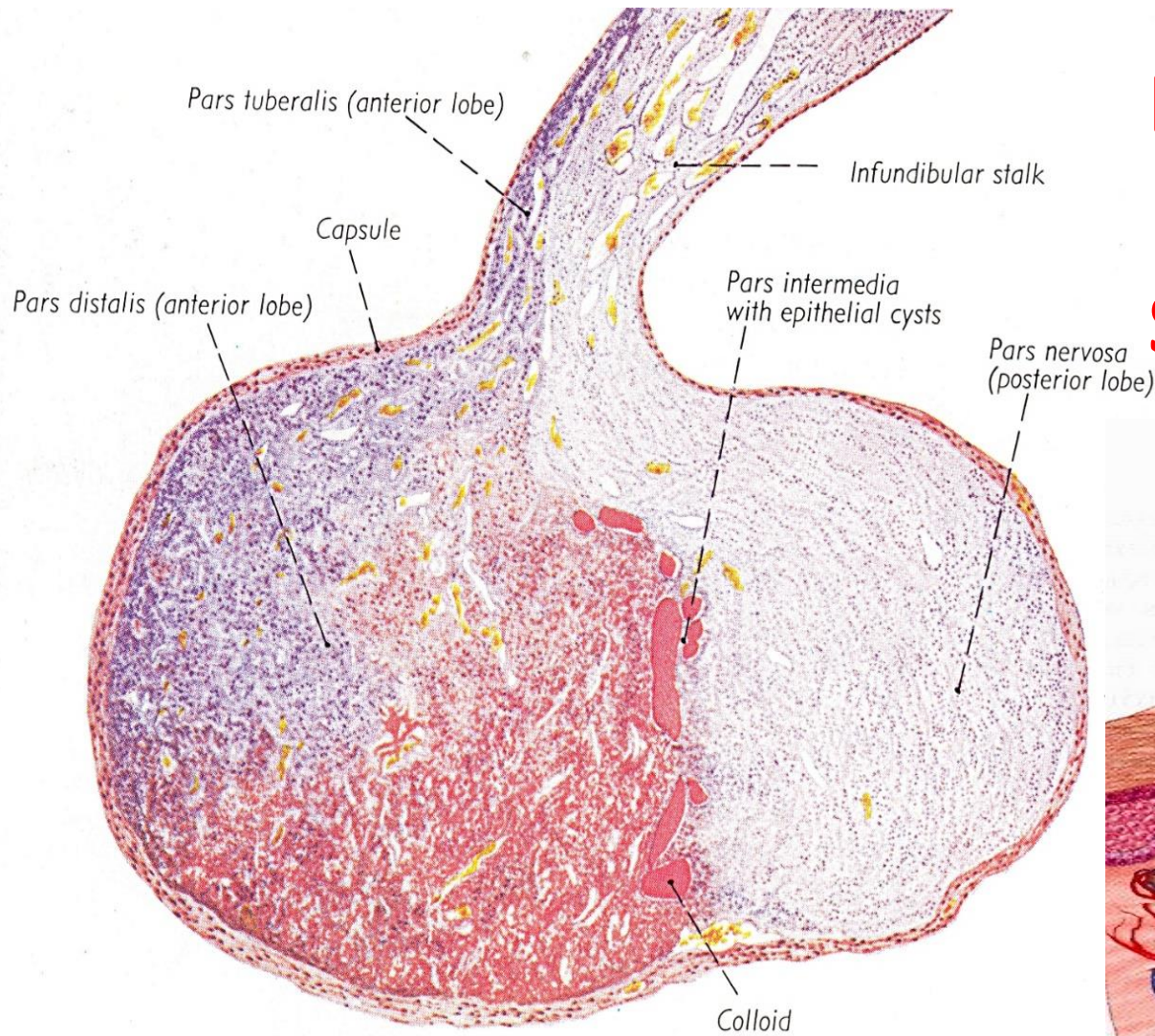

Endokrinní žlázy

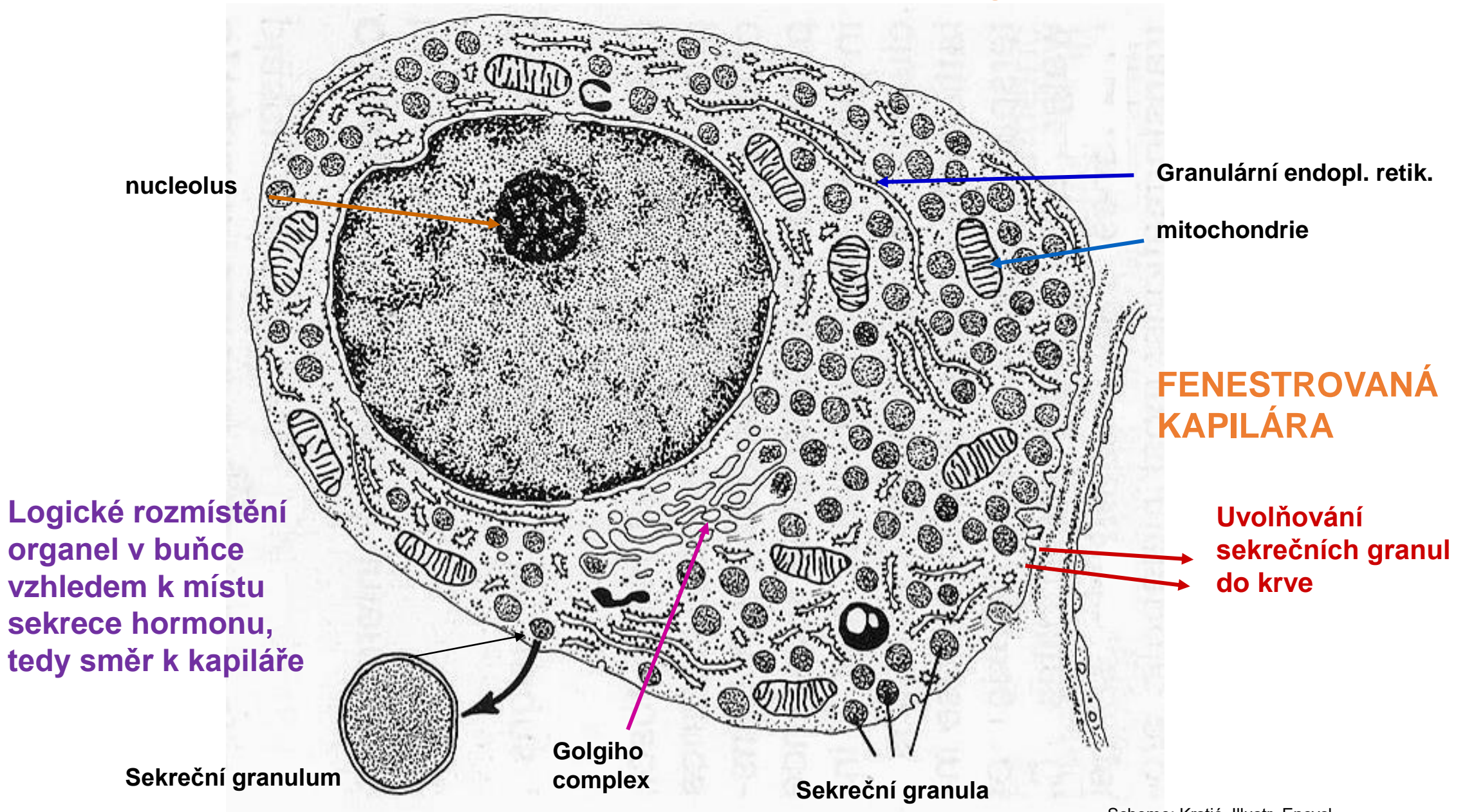
Stavba kůže a kožní adnexa

MUDr. Richard Becke

Polarita endokrinní buňky

Endokrinní systém tvoří speciální endokrinní žlázy a endokrinními částmi nebo buňky jiných orgánů

- hypofyza (adenohypofyza + neurohypofyza)
- epifyza (corpus pineale, šišinka)
- štítná žláza
- příštítné žlázy
- nadledviny (kůra a dřeň)
- Langerhansovy ostrůvky pankreatu
- endokrinní buňky v srdci, ledvinách, gonádách, placentě
- buňky DNES (epitel trávicího a dýchacího systému)
- endotelové buňky, hepatocyty

1 cm

Hypofysa

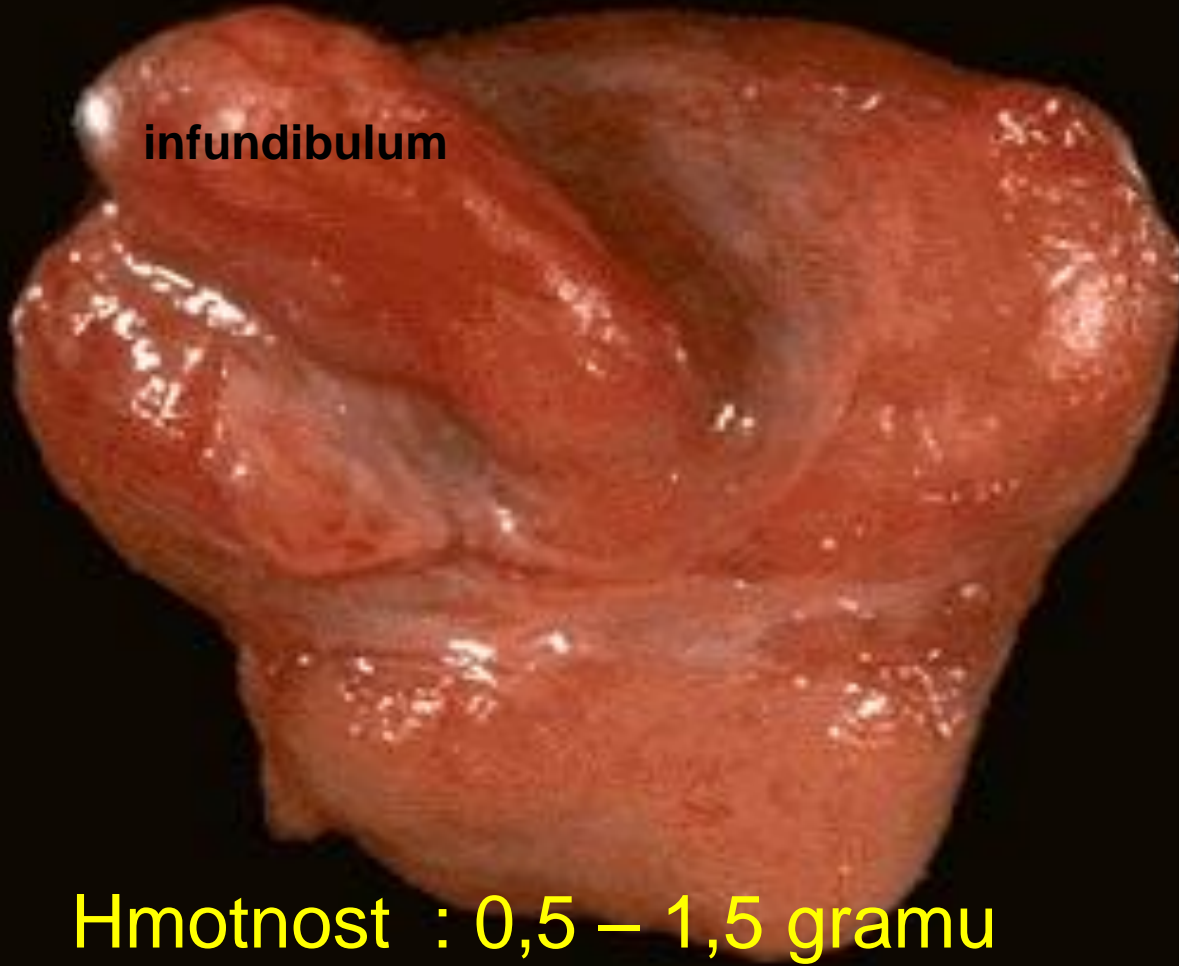
infundibulum

Adenohypofysa

Neurohypofysa

(Glandula pituitaria)

Hmotnost : 0,5 – 1,5 gramu

1/ **Uložení** : os sphenoidale – **corpus**

Fossa hypophysialis / sella turcica /

2/ Skládá se : 2 laloky

A) adenohypofyza / přední lalok, žláznový /

B) neurohypofyza / zadní lalok, nervový /

Ten je spojen pomocí infundibula / **stopka** / s **hypothalamem**.

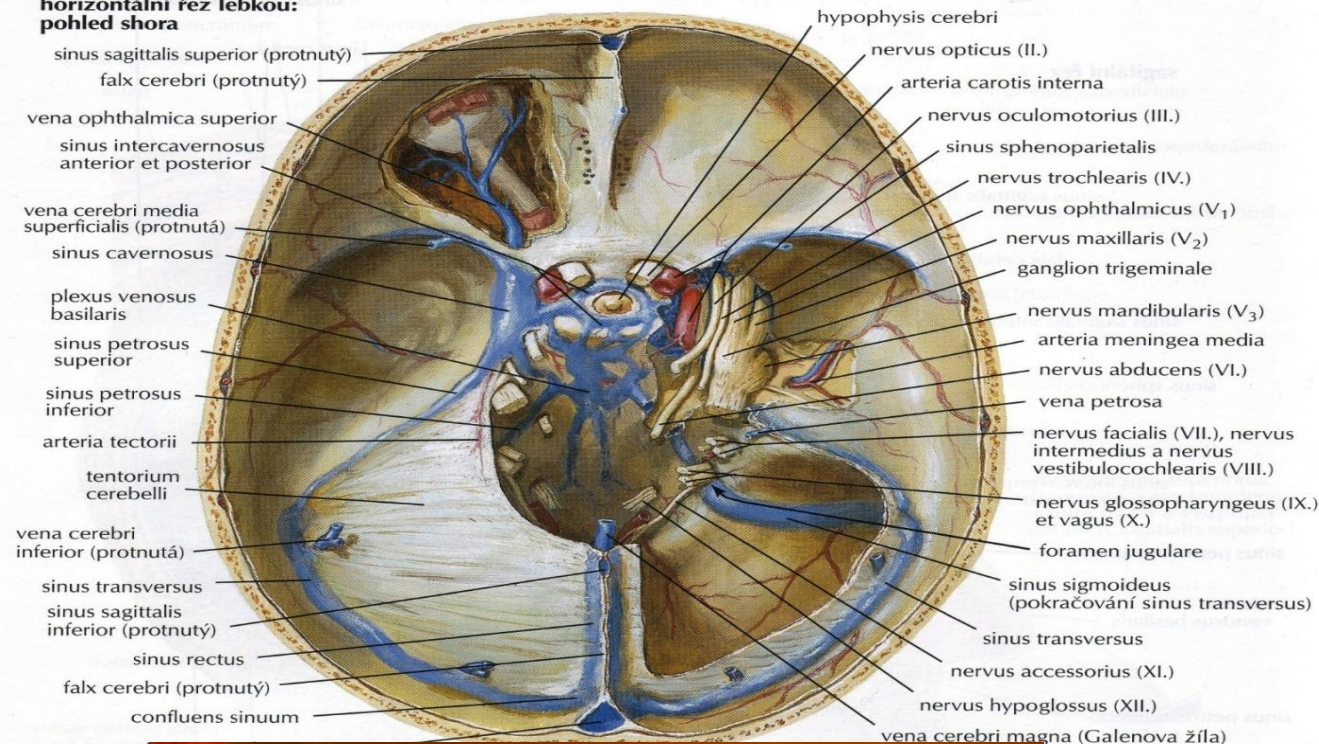
Prochází skrz foramen diaphragmatis Pacchioni

Embryologie : každý lalok má jiný původ : ektoderm a neuroektoderm

Žilní splavy tvrdé pleny mozkové (pokračování)

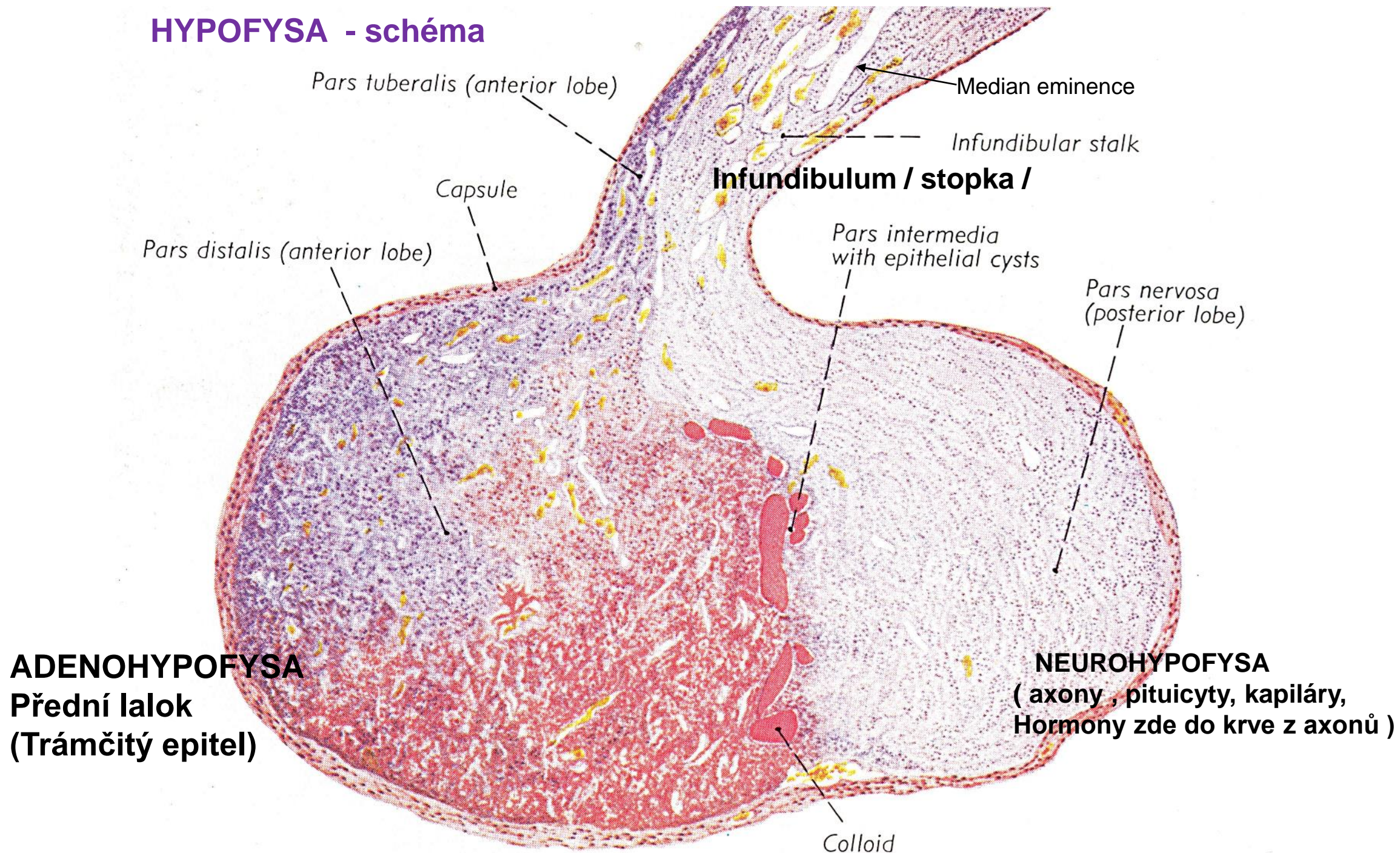
VIZ TAKÉ TABULE 81

horizontální řez lebkou:
pohled shora

HYPOFYSA - schéma

Acidofilní buňky :

Somatotropní buňky

STH – růstový hormon

Mammotropní buňky :

PRL – prolaktin

Basofilní buňky :

Thyrotropní buňky

TSH – thyrotropní hormon

Gonadotropní buňky :

FSH – folikuly stimulující hormon

LH – luteinizační hormon

Muži – ICSH

Kortikotropní buňky

ACTH – adrenokortikotropní hormon

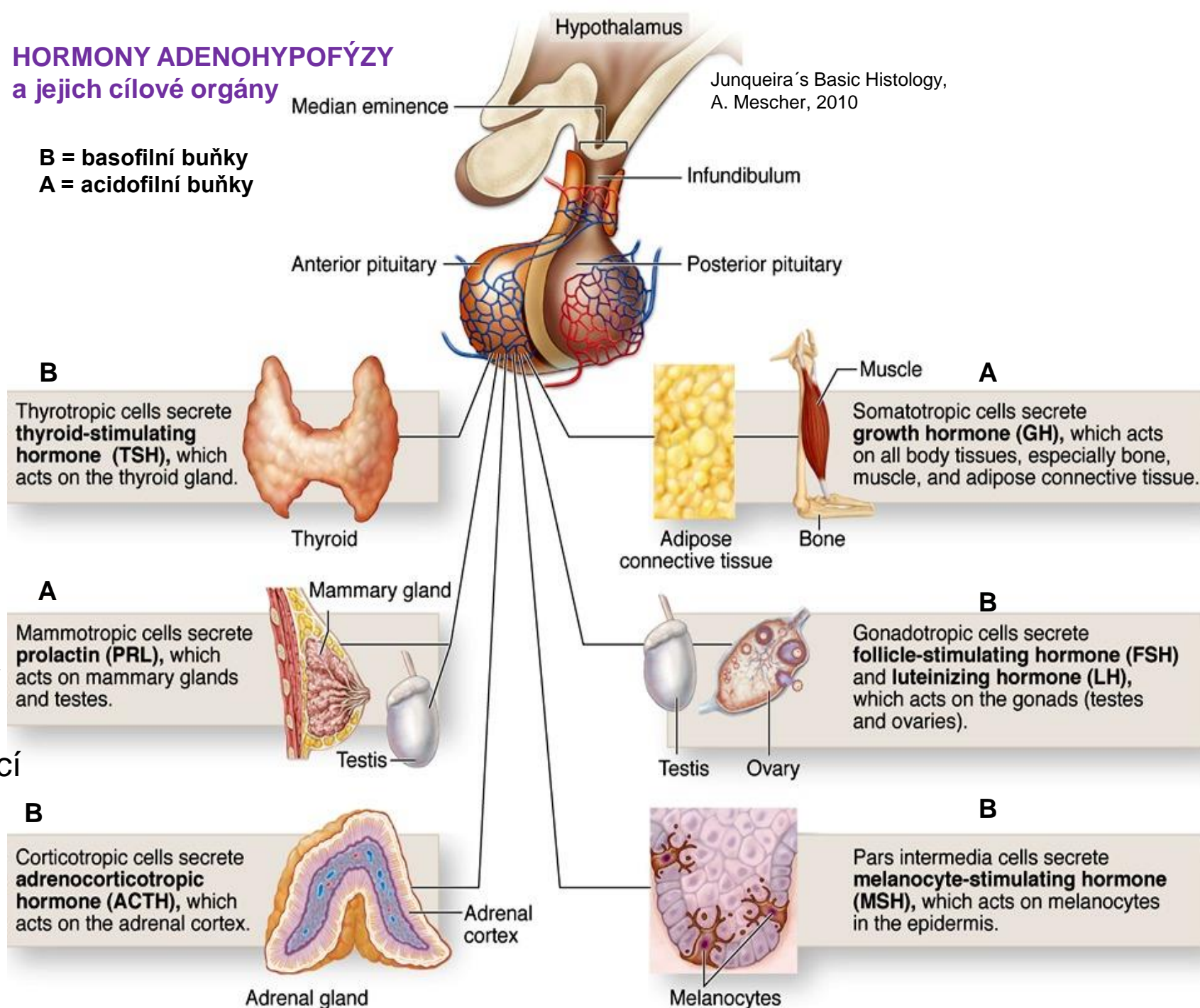
MSH – melanocyty stimulující hormon

/ beta – lipoprotein, beta- endorfin, enkefalin /.

HORMONY ADENOHYPOFÝZY a jejich cílové orgány

B = basofilní buňky

A = acidofilní buňky

Ovlivnění činnosti AH:

- v hypothalamu - neurosekreční neurony → produkují: =

= **liberiny** :

Nucleus arcuatus

- jejich axony končí

již v infundibulu -

- v obl. **primárního kapilárního plexu**

přestup liberinů do krve →

portálními vénami do

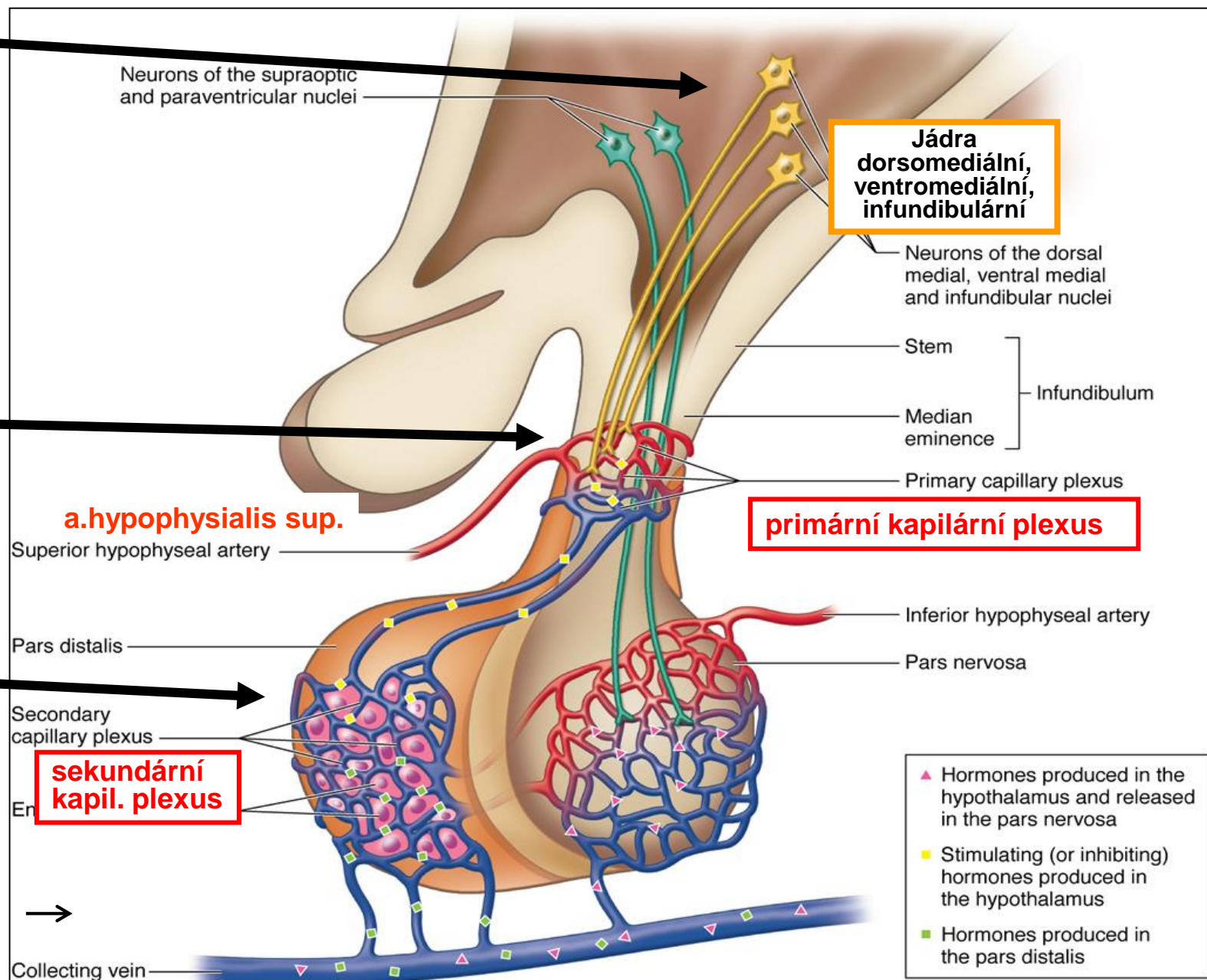
→ adenohypofysy -

sekund.kapil.plexus

→ ovlivnění bb. AH

(**rete mirabile venosum**)

Portální systém hypofysy

Štítná žláza

Krční krajina, skládá se :

2 laloky

Lobus dexter et sinister

Spojené můstkem

/ **isthmus** /

Lobus pyramidalis

/ asi 50 % populace /

památka na vývoj žlázy.

Vazivové pouzdro, tenká

vazivová septa :

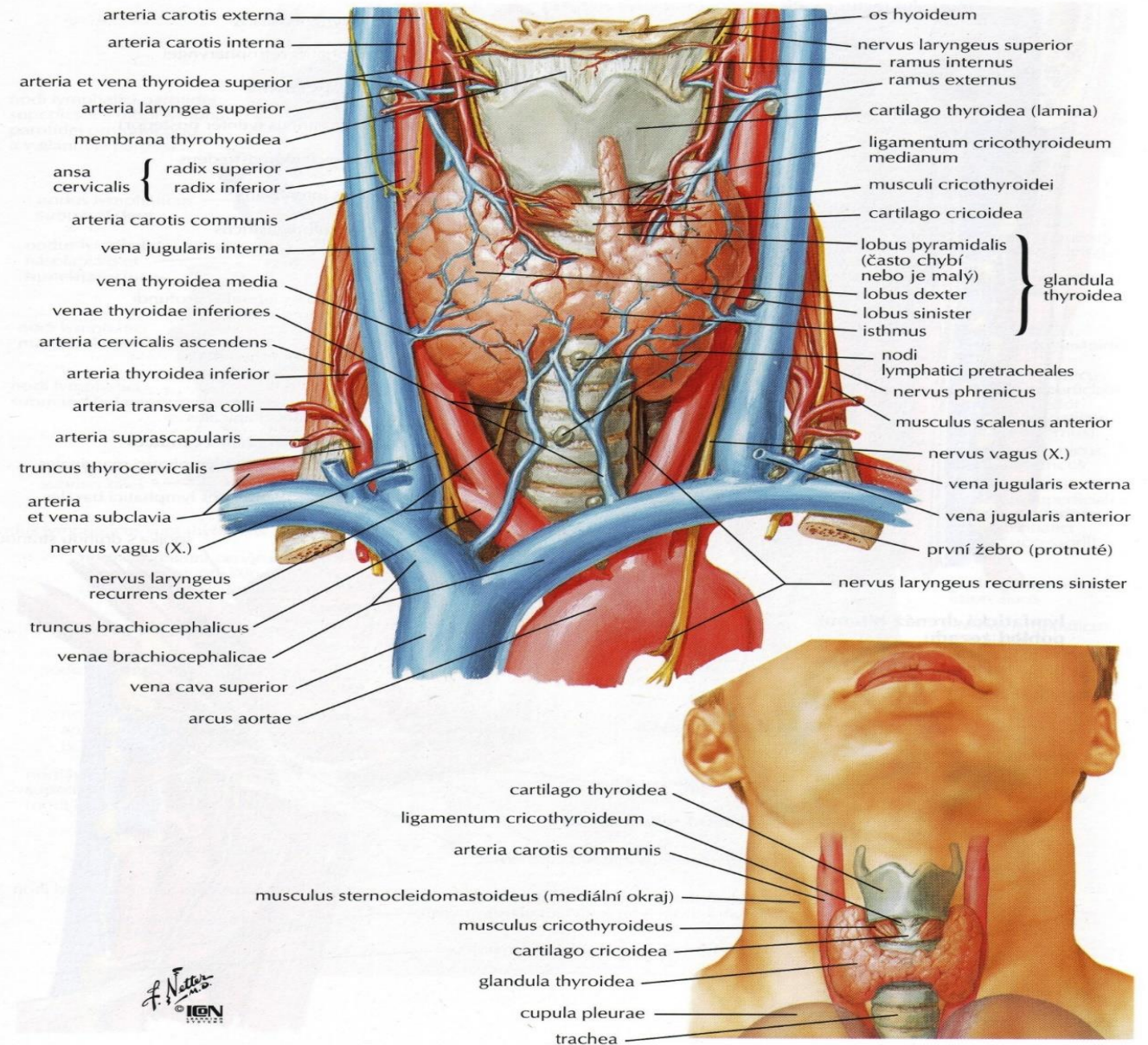
rozdělení na menší laloky

a lalůčky

Isthmus – ve výši 1. prstence trachey

Folikulární buňky / T3 a T4 /

Parafolikulární buňky / kalcitonin /

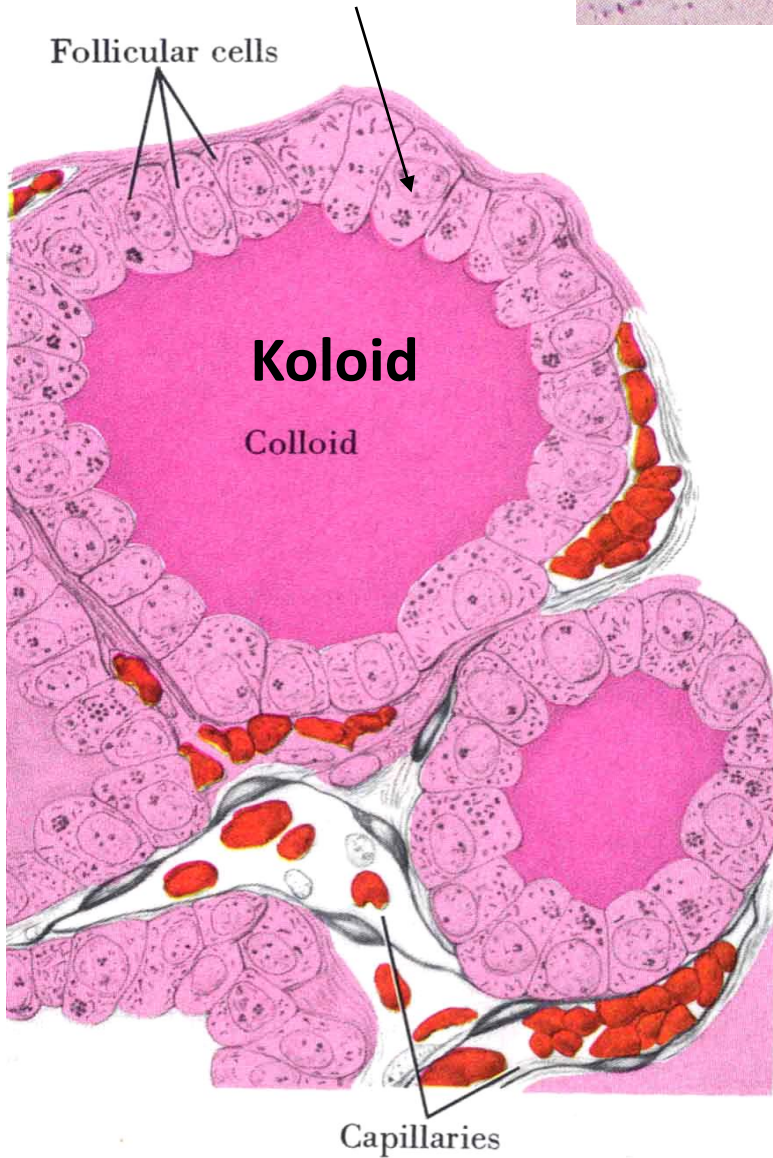

Folikuly – kulovité útvary : 50 – 200 μm

Folikulární stavba štítné žlázy

Folikulární buňky :

Struma – zvětšení štítné žlázy (difúzní nebo uzlová struma)

- A) Nedostatek jódu / v těhotenství nutno ještě více zvýšit příjem /
- B) Autoimunitní choroby / Basedovova a Hashimotova choroba /
- C) Porucha enzymů pro tvorbu **T3 a T4**
- D) Nádory štítné žlázy

**Příznaky : zvětšení – hmatná
palpací při vyšetření
Exoftalmus
Tlak na jícn a tracheu -
obtíže při polykání a dýchání**

Příštítné žlázy

2 horní a 2 dolní tělíska

Dorsální plocha laloků
štítné žlázy

Trámčitý epitel, trámce buněk,
vazivová septa,
S věkem : přibývá adipocytů

Buňky hlavní a buňky oxyfilní

Buňky hlavní / 5 – 8 μm /,
Secernují polypeptid :

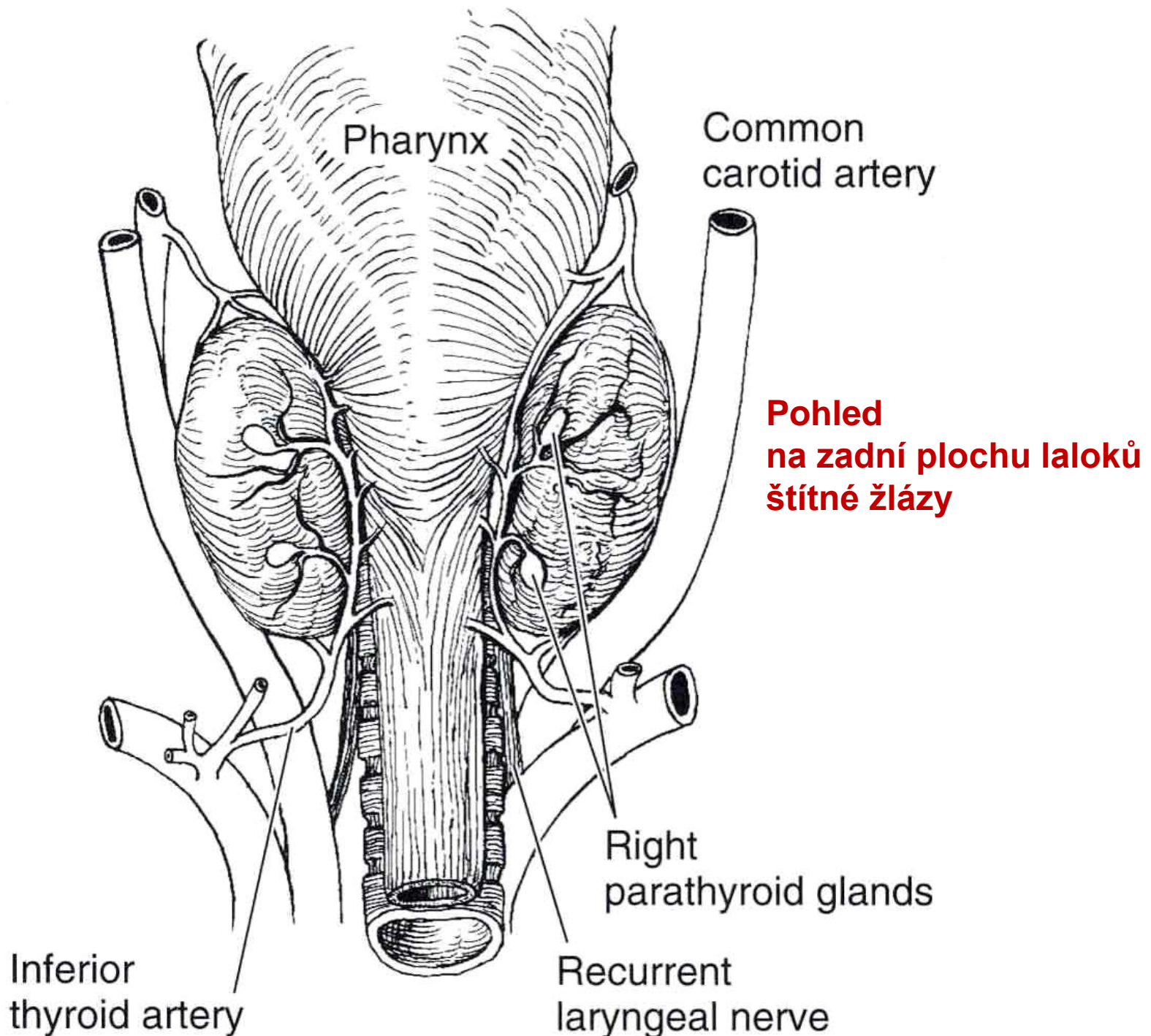
Parathormon

(**Antagonista: kalcitonin**)

Oxyfilní buňky : / 6 – 10 μm /

Veliký počet mitochondrií
v cytoplasmě

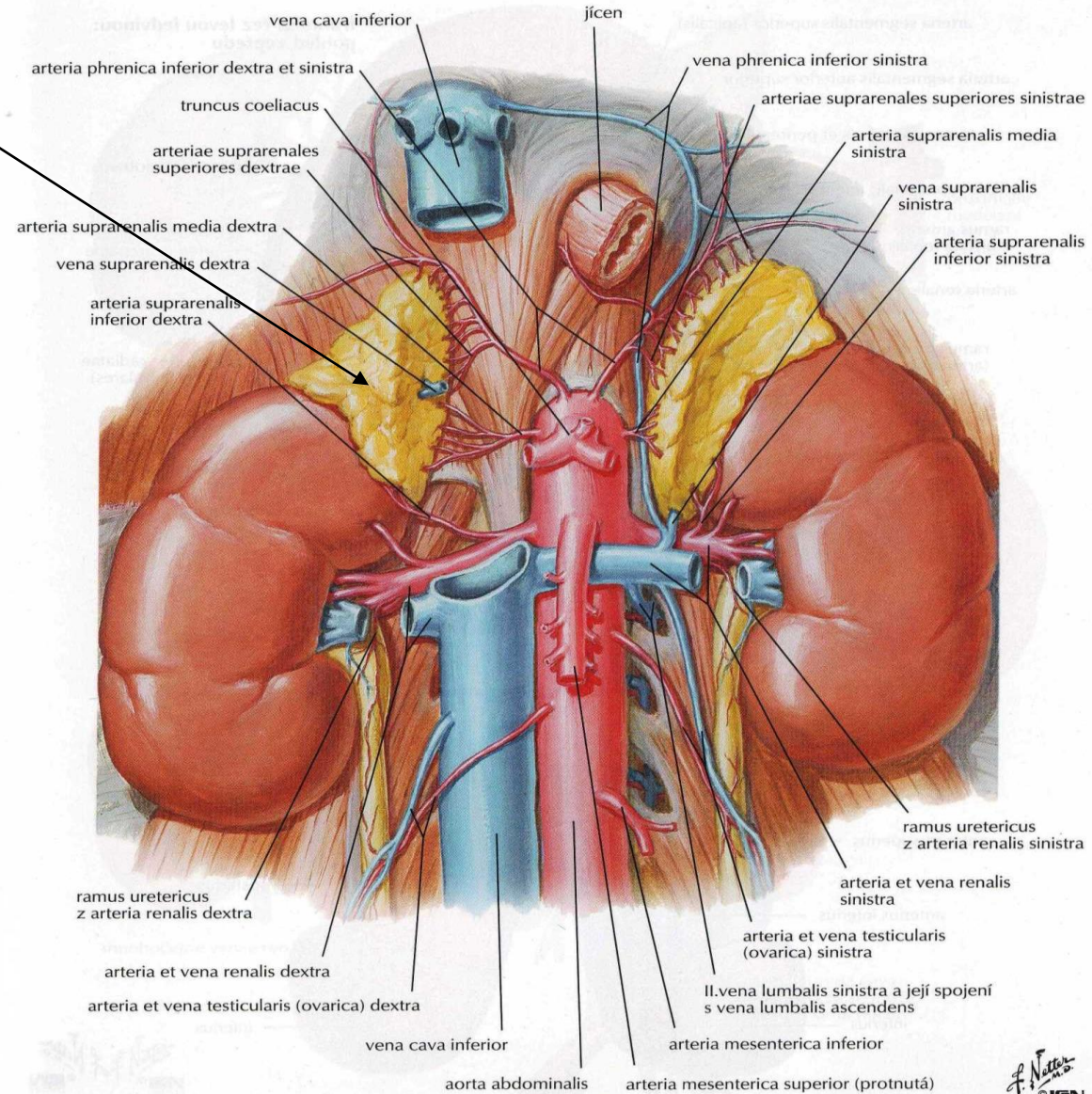
Funkce : ??

Nadledvina

- Uložení : na horním pólu
- každé ledviny,
- Obalena stejným tukovým
- polštářem jako ledvina
- / Capsula adiposa renis /
- Každá nadledvina má ale vlastní
- **vazivové pouzdro**
- **2 základní vrstvy** :
- Kůra / žlutavé barvy // vnější /
- Dřeň / červenohnědá barva // v centru /
- Každá část má jiný
- **embryonální původ**
- **Trámčitý epitel v kůře !!!!**

3 zóny kůry :
Podle průběhu
trámců
epitelových buněk

Zona glomerulosa

Zona fasciculata

Zona reticularis

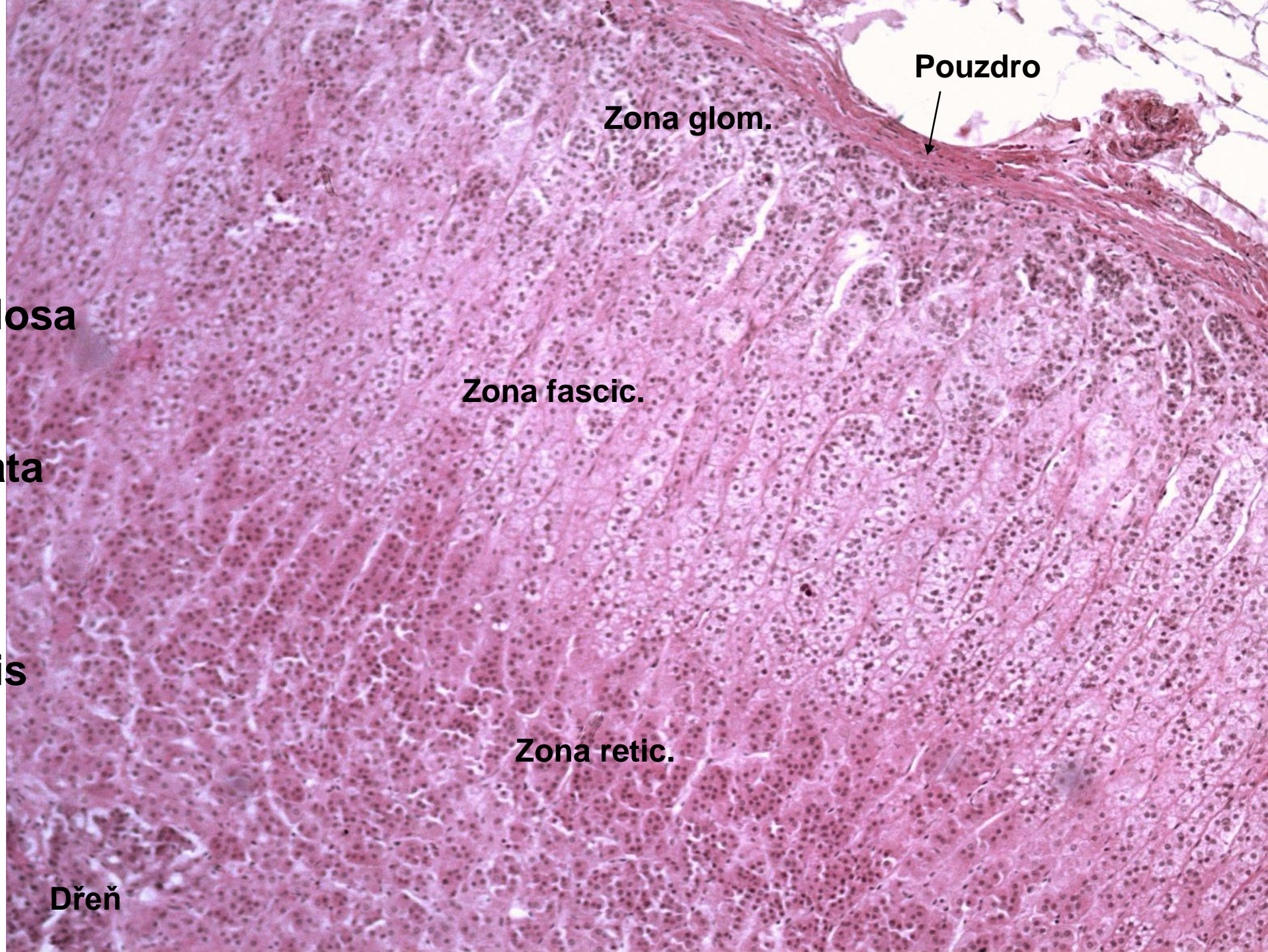
Dřeň

Zona glom.

Zona fascic.

Zona retic.

Pouzdro

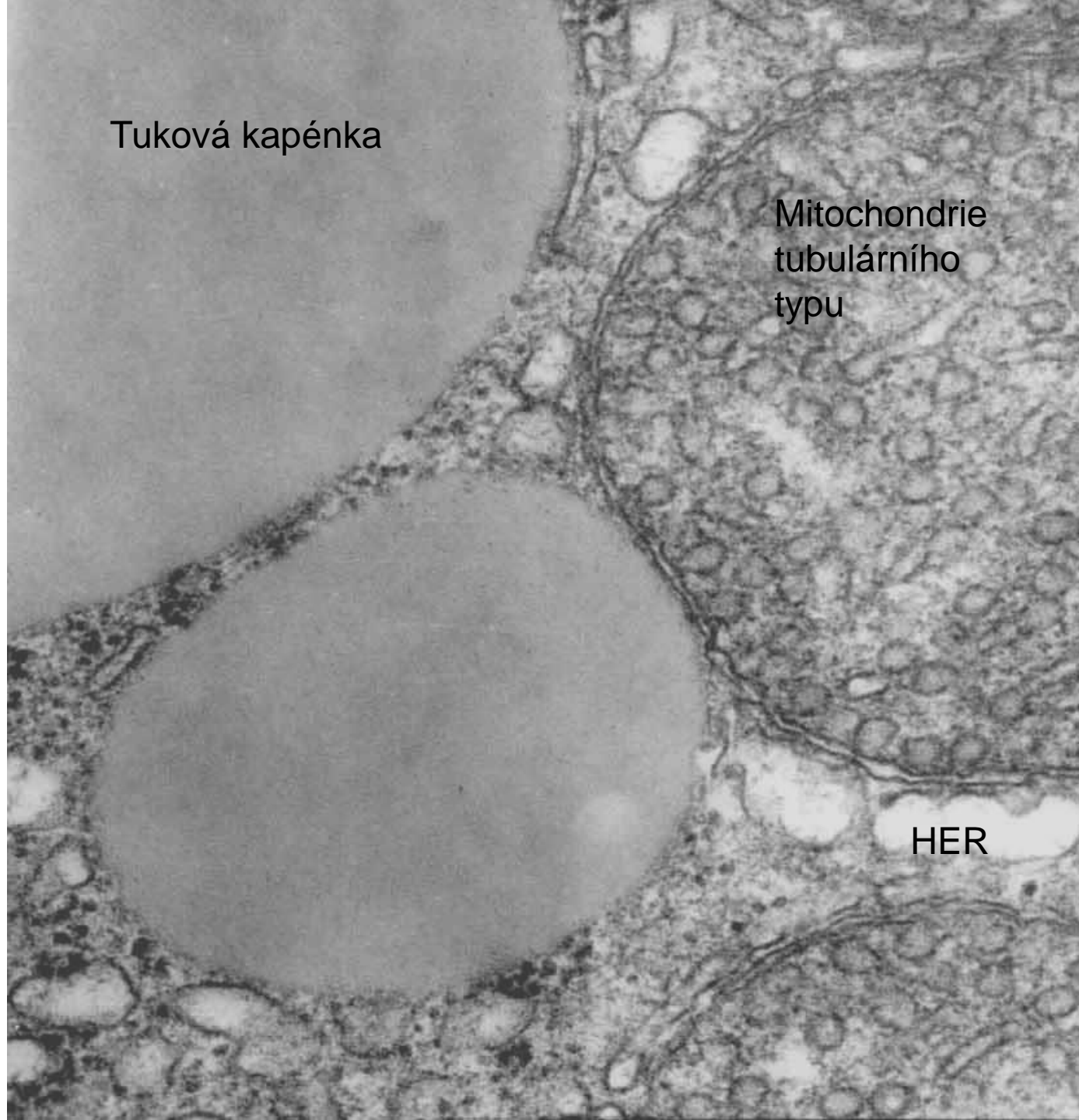

**Kůra : charakter buněk :
Syntetizují steroidní
hormony**

**Zona glomerulosa :
Mineralokortikoidy
/ aldosteron /
Connův syndrom**

**Zona fasciculata:
Glukokortikoidy
/ kortisol /
Cushingův syndrom
a malé množství androgenů**

**Zona reticularis :
Glukokortikoidy a androgeny**

Pankreas

3 anatomické části :

Caput , collum,

Corpus

Cauda pankreatis

Exokrinní část :

Serózní aciny, vývody

Ductus pancreaticus
major

Ductus pancreaticus
acesorius

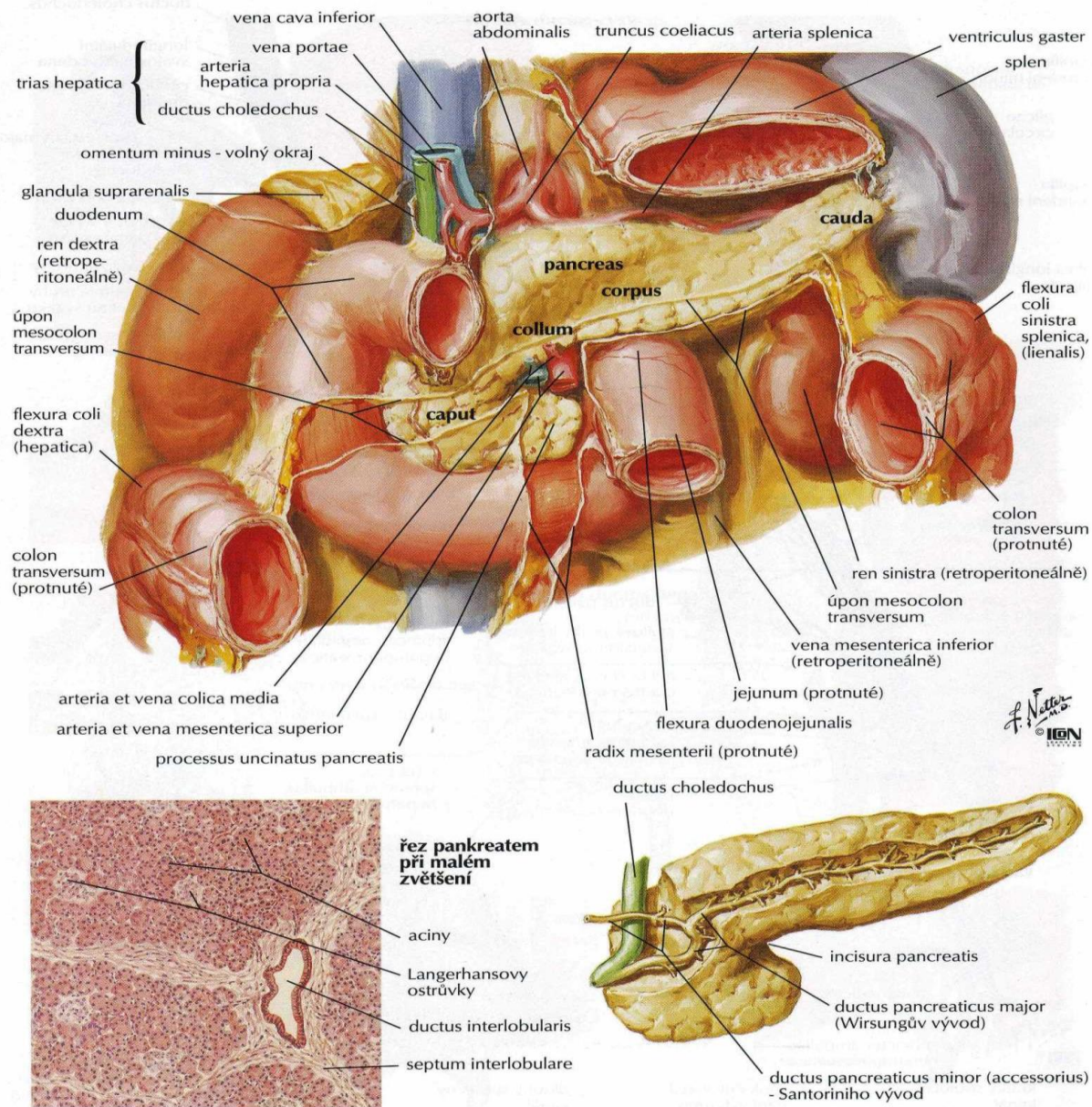
Endokrinní část :

Langerhansovy ostrůvky

Trámčitý epitel !!!

Paul Langerhans – popsal
v roce 1869

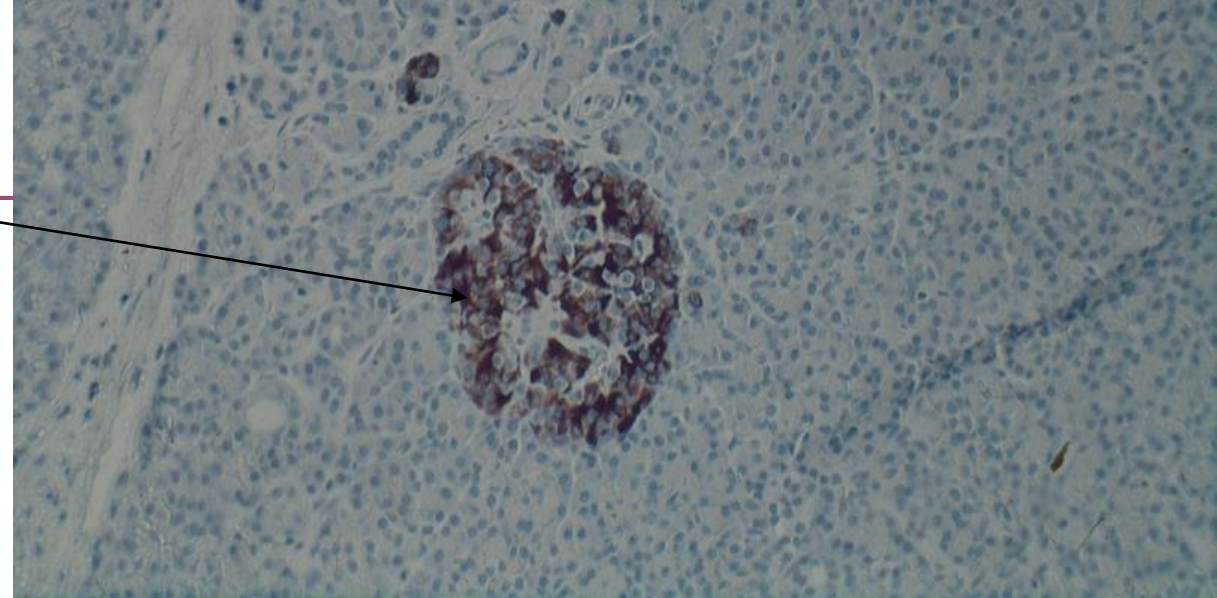
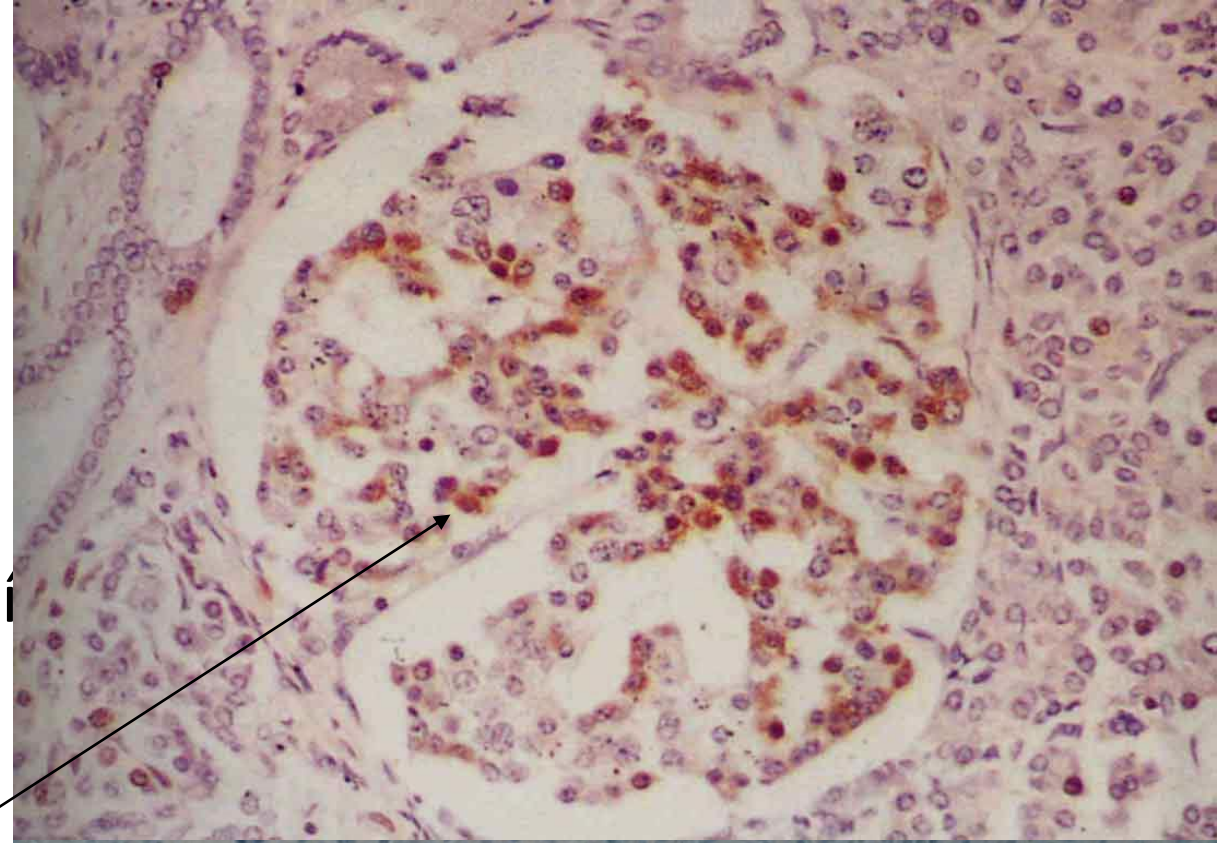
Pancreas in situ

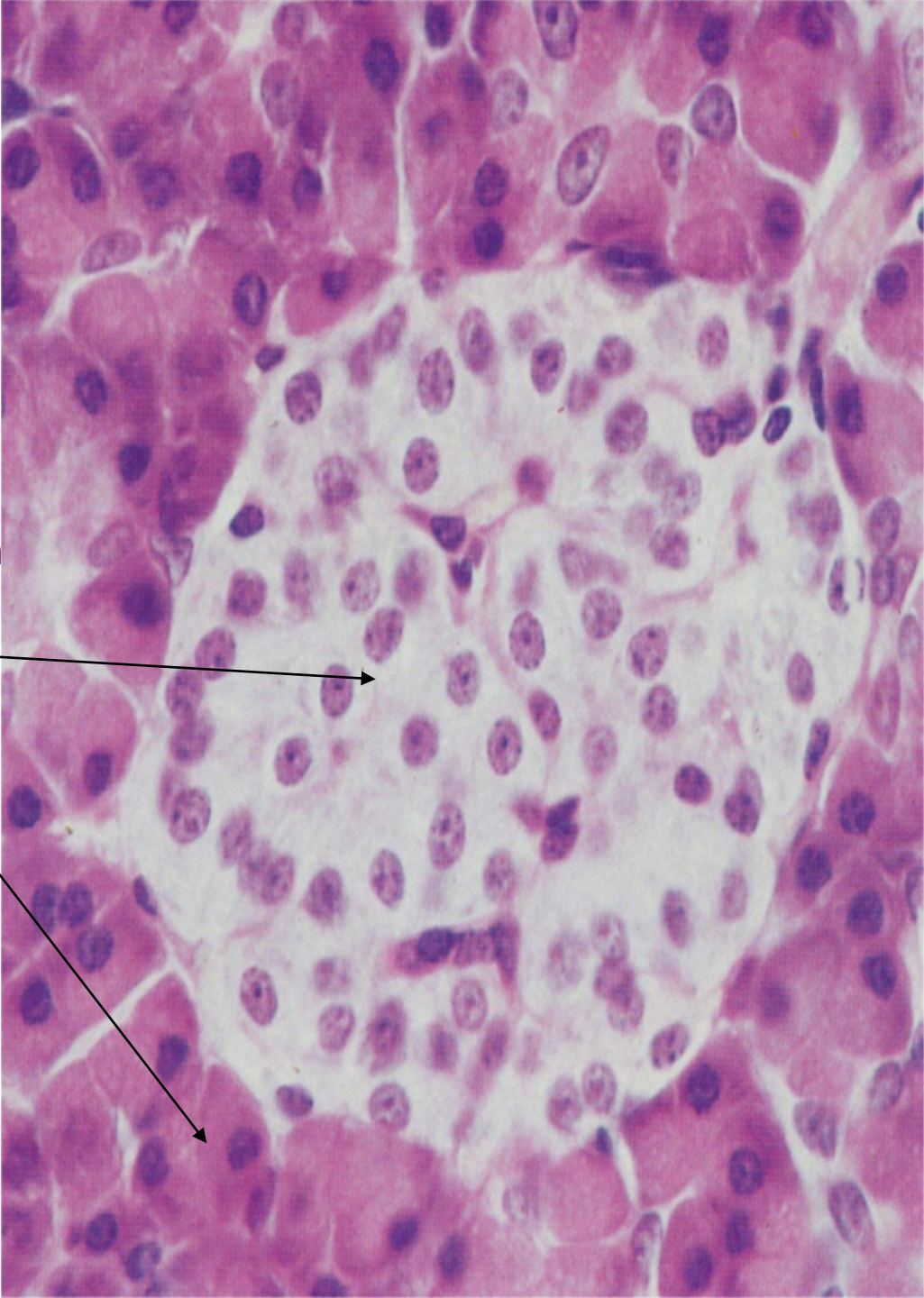

Langerhansovy ostrůvky

- Reprezentují **endokrinní** část pankreatu
- Počet u člověka : 0,5 – 1,5 milionu.
- Nejvíce zastoupeny : corpus a cauda p.
- **Trámčitý epitel** , kapiláry.
- V ostrůvku se vyskytují buňky produkující
- hormony :
- A – buňky – glukagon, / zhruba 20 % /
- B - buňky – inzulin , amylin / zhruba 60 - 80 %
- D- buňky – somatostatin
- PP – buňky - pankreatický polypeptid
- E – buňky - ghrelin

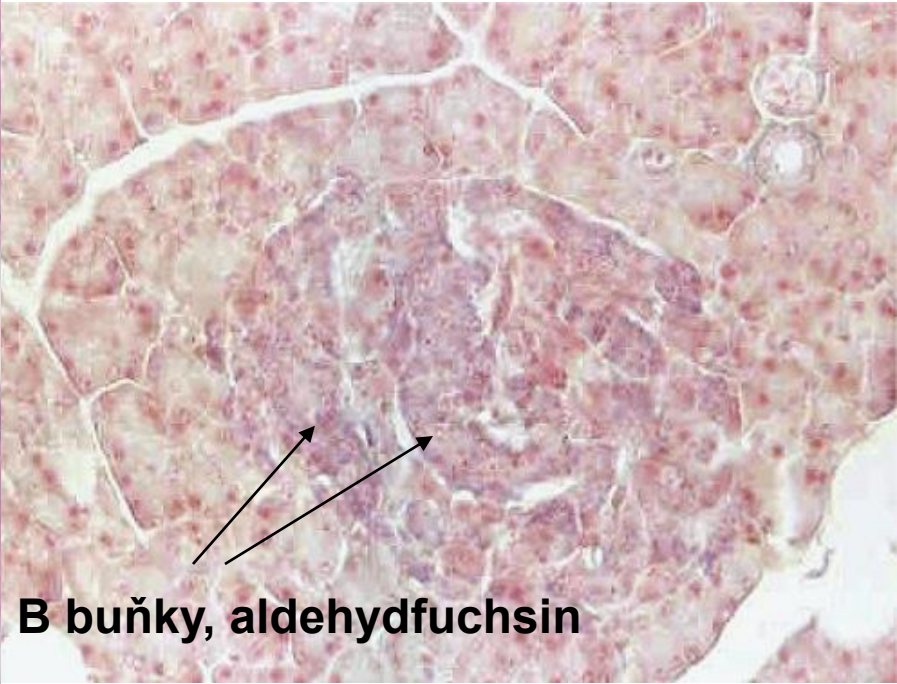
Hematoxylin
Eosin
Ostrůvek

Serózní
aciny

Vaskularizace Langerh.
ostrůvků, (nástřík krve)

Carmine perfusion; Wheater's Functional Histology, 2004

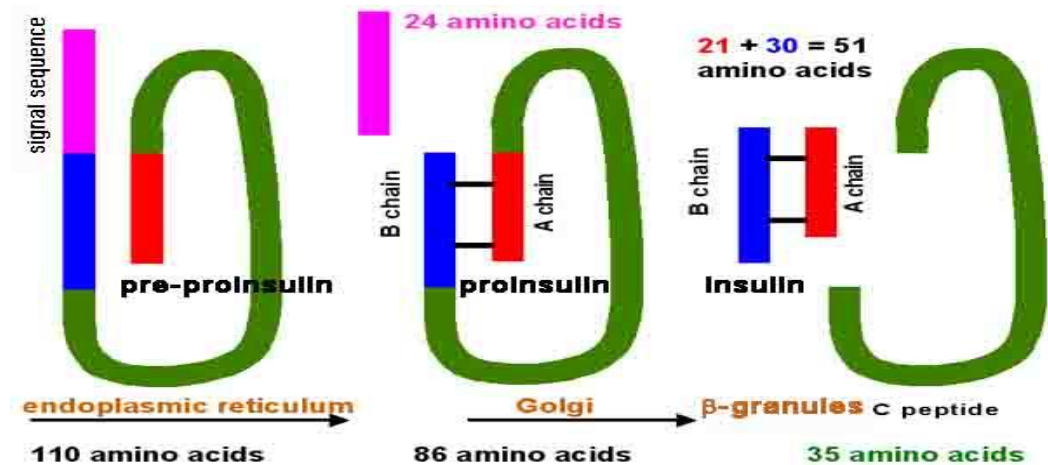

B buňky, aldehydfuchsin

Inzulin

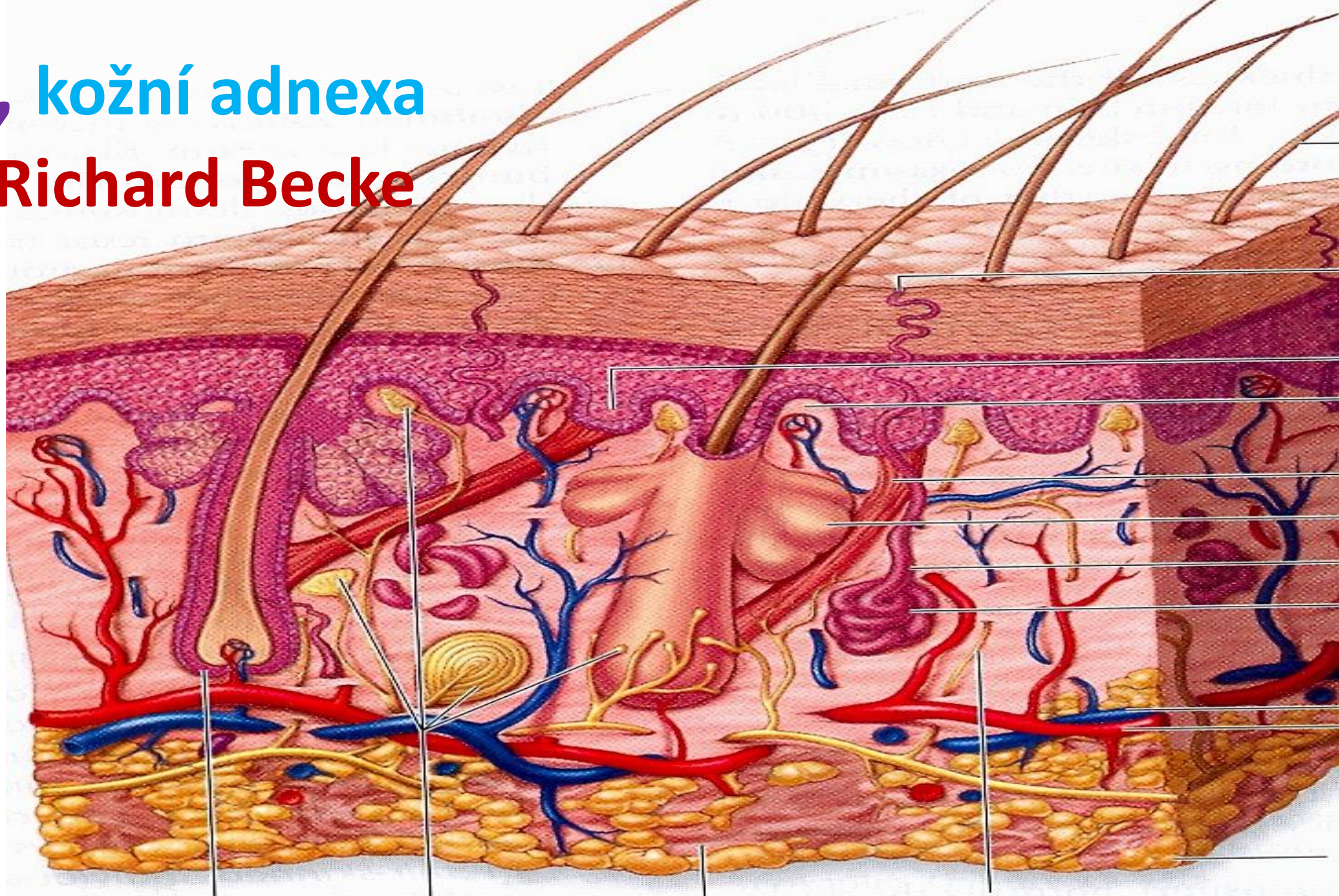
- Poprvé izolován z hovězího pankreatu **v roce 1921**.
- F.G.Banting, Charles H.Best, J.B.Collip, Richard Macleod.
- Nobelova cena v roce 1923.

- Inzulin vzniká přes prekursor – molekula preproinzulinu.
- / 115 aminokyselin /. Další prekursor je molekula proinzulinu, který je stále ještě není účinný.(granul. endopl.retikulum).
- V Golgiho komplexu se mění **na aktivní inzulin** – vyštípnutí velkého segmentu : tzv. C - spojovacího peptidu.
- Inzulin se skládá z 2 řetězců , spojené pomocí 2 disulfidových vazeb - jedině tak je účinný /
- Řetězec : A – **21 aminokyselin**
- Řetězec : B – **30 aminokyselin**.

- **Glukagon** – jeden řetězec, který má 29 aminokyselin.

Kůže , kožní adnexa

MUDr. Richard Becke

KŮŽE (CUTIS), největší orgán lidského těla , povrch : 1,6 – 1,8 m², 7 % - 8 % hmotnosti

Složena za tři vrstev :

Epidermis (pokožka) epidermis má ektodermový původ ,

Tkáň : vrstevnatý dlaždicový rohovějící epitel (má většinou 5 vrstev)

Dermis (corium, škára, kožní vazivo) vyvíjí se z mezenchymu / má 2 podvrstvy /, **Tkáň: vazivo**

Pod kůží – **hypodermis** (**tela subcutanea**, podkožní vazivo) obsahuje variabilní množství tukové tkáně, provazce hustého kolagenního vaziva : **retinacula cutis**)

Kožní adnexa (epidermové deriváty, tedy mají ektodermový původ a epitelovou stavbu)

Vlasy (vlasové folikuly) (chlupy, vousy), **kožní žlázy, nehty, mléčná žláza**

Funkce kožního systému

Bariéra – chrání tělo proti účinku fyzikálních, chemických a biologických činitelů zevního prostředí

Termoregulace, zabraňuje ztrátám vody, ochlazení povrchu těla

Receptorová funkce (senzitivní nervová zakončení, přenos informací do CNS)

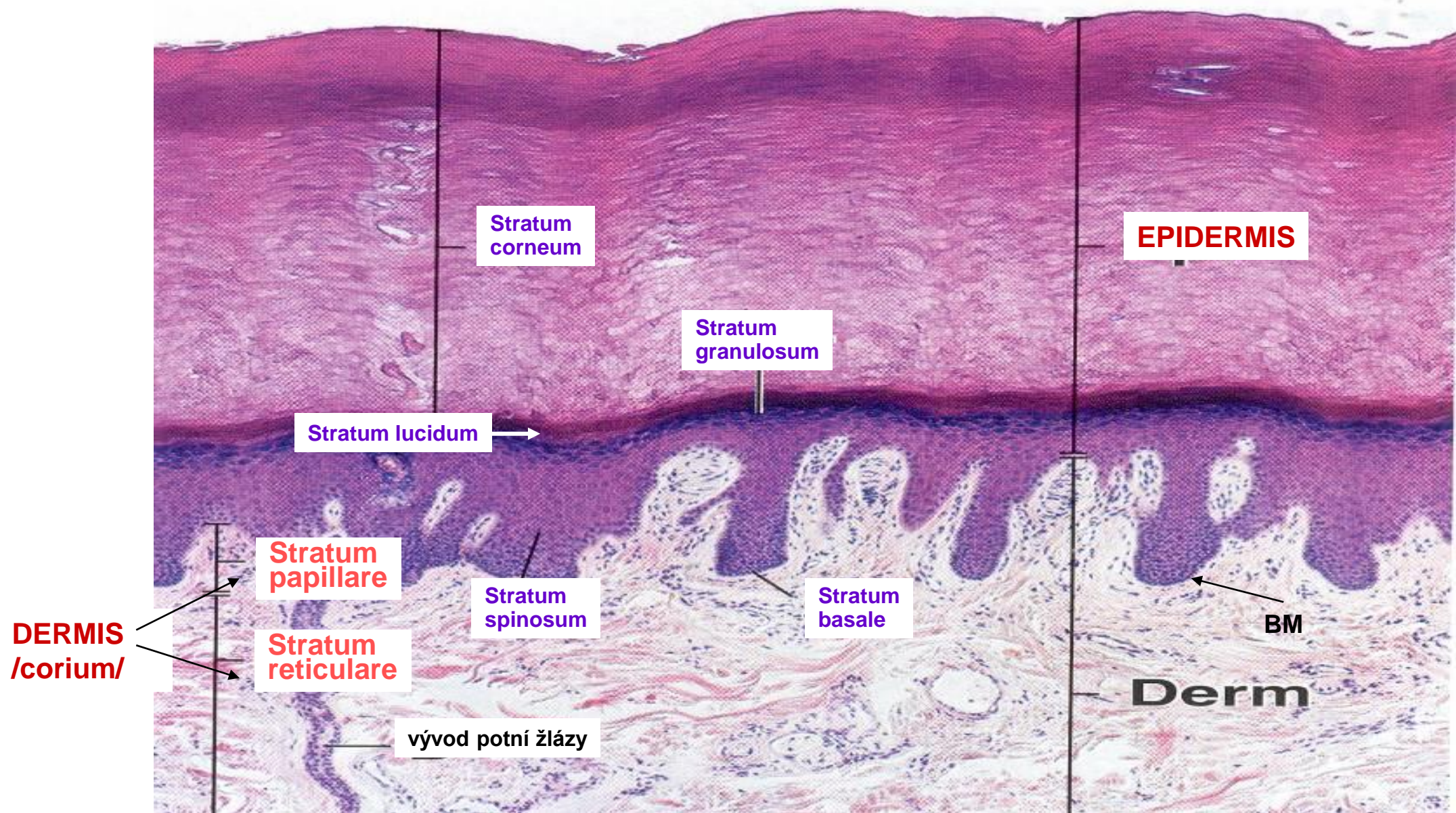
Zapojení do imunitních procesů (zachycení a zpracování antigenů, přenos informace)

Syntéza a vstřebávání vitamínu D₃, cytokinů a růstových faktorů

Exokrinní sekreční (exkreční) činnost (ekkrinní, apokrinní potní žlázy a mazové žlázy –holokrinní typ sekrece) , mléčná žláza

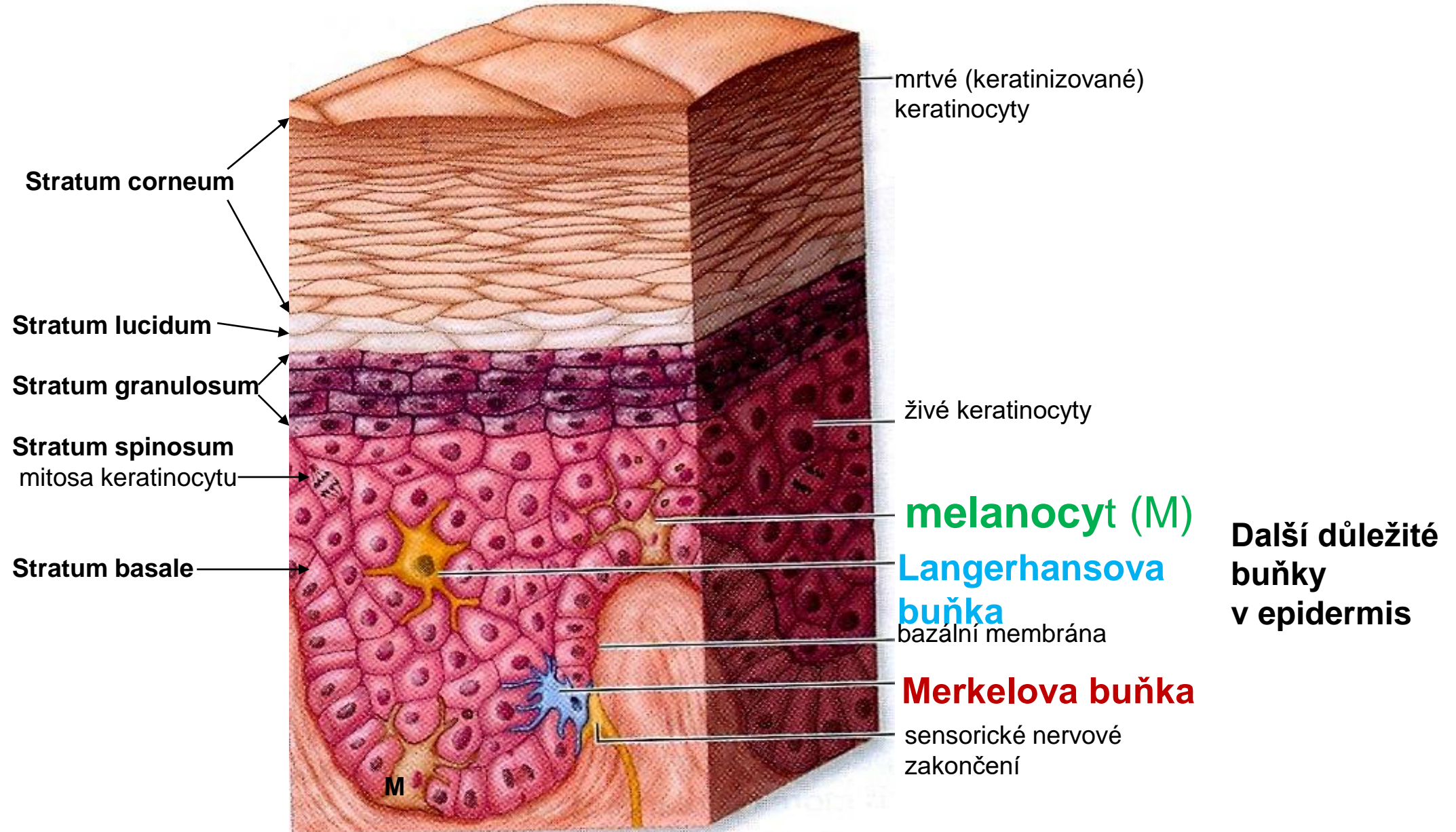

KŮŽE – stavba : tlustý typ kůže – výskyt : dlaně , chodidlo

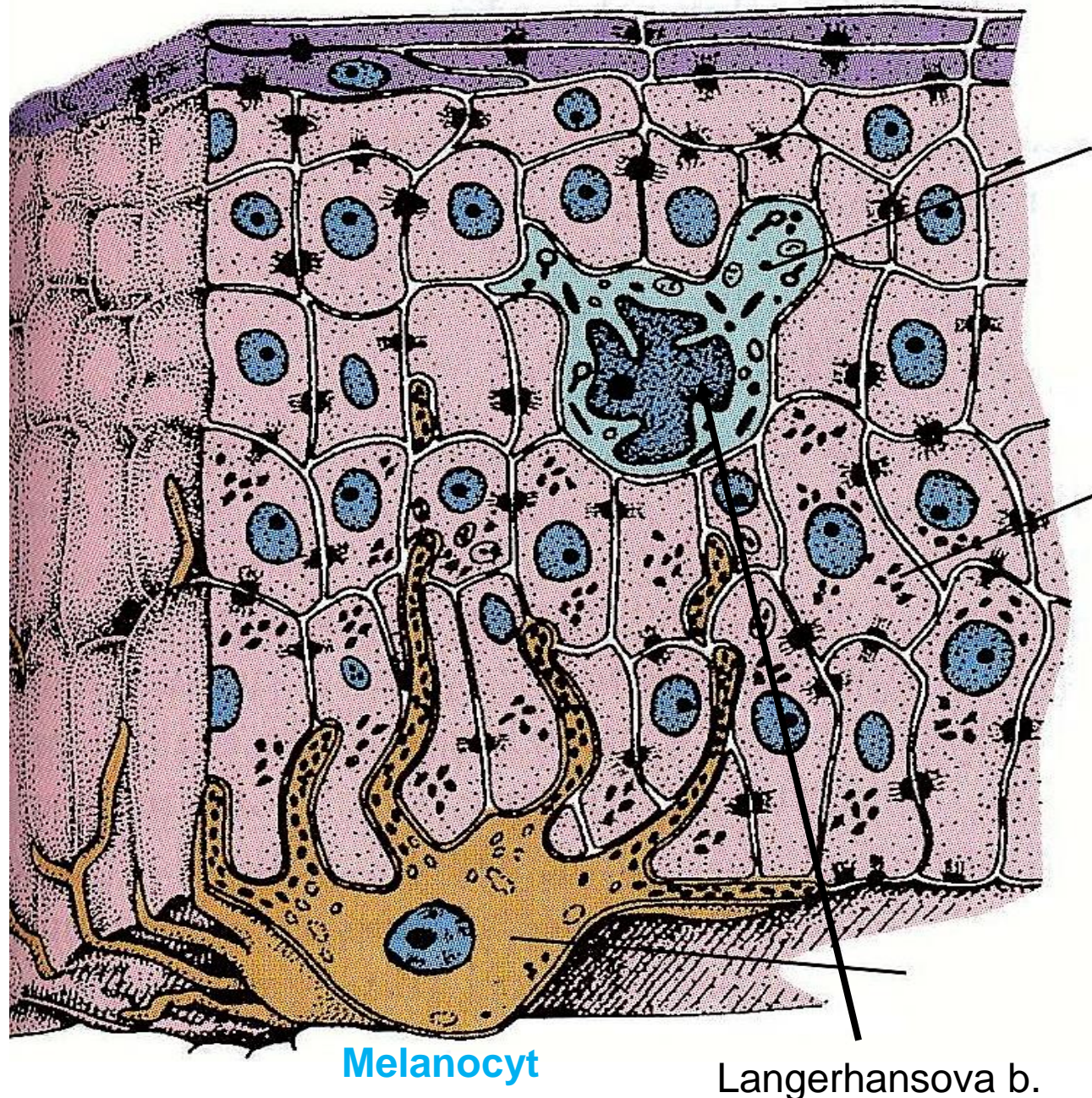

Schéma epidermis s lokalizací „neektodermových“ buněk

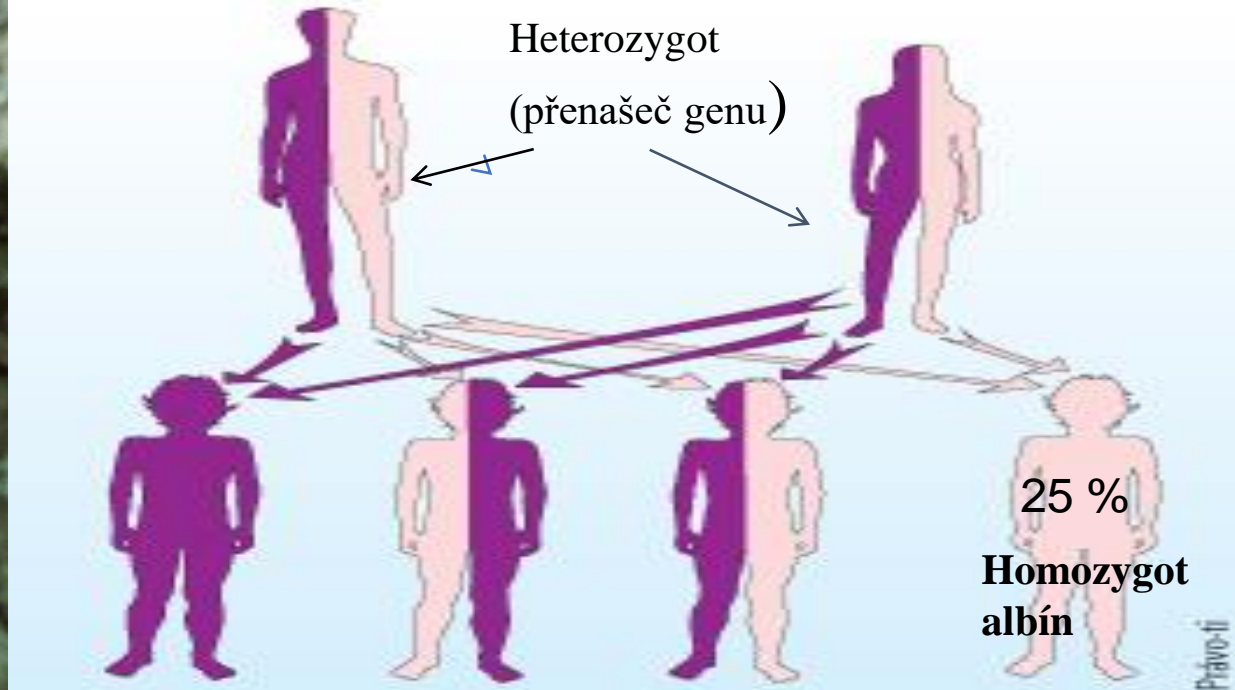

- **Melanocyty** – původ **neurální lišta**.
- Tělo leží mezi buňkami stratum basale , dlouhé výběžky mezi buňky stratum spinosum
- Produkce melaninu : AK : tyrozin – do 3,4 dihydroxyfenylalaninu / DOPA / enzymem tyrosinaseou hydroxylace – do dopaquinonu – do **melaninu** / melanosomy ve výběžcích / - do buněk stratum spinosum.
- Ochrana před UV zářením
- **Albinismus : autosomálně recesivní onemocnění**
- Částečný nebo úplný albinismus má:
- **Typické kožní a oční projevy**

Mutace genu na 11. nebo 15. chromosómu

Maligní melanom (melanoblastom)

Zhoubný nádor ,který vychází z nezralých melanoblastů.(změna DNA v mladých melanocytech)

Rizikový faktor . **Pigmentový névus** : nahromadění melanocytů na jednom místě (mateřské znamínko) a UV záření (časté spálení kůže)

Změny pigmentového névu :

Změna barvy

Zvětšování

Svědění

Krvácení

Roste nad povrch

Mírná bolestivost

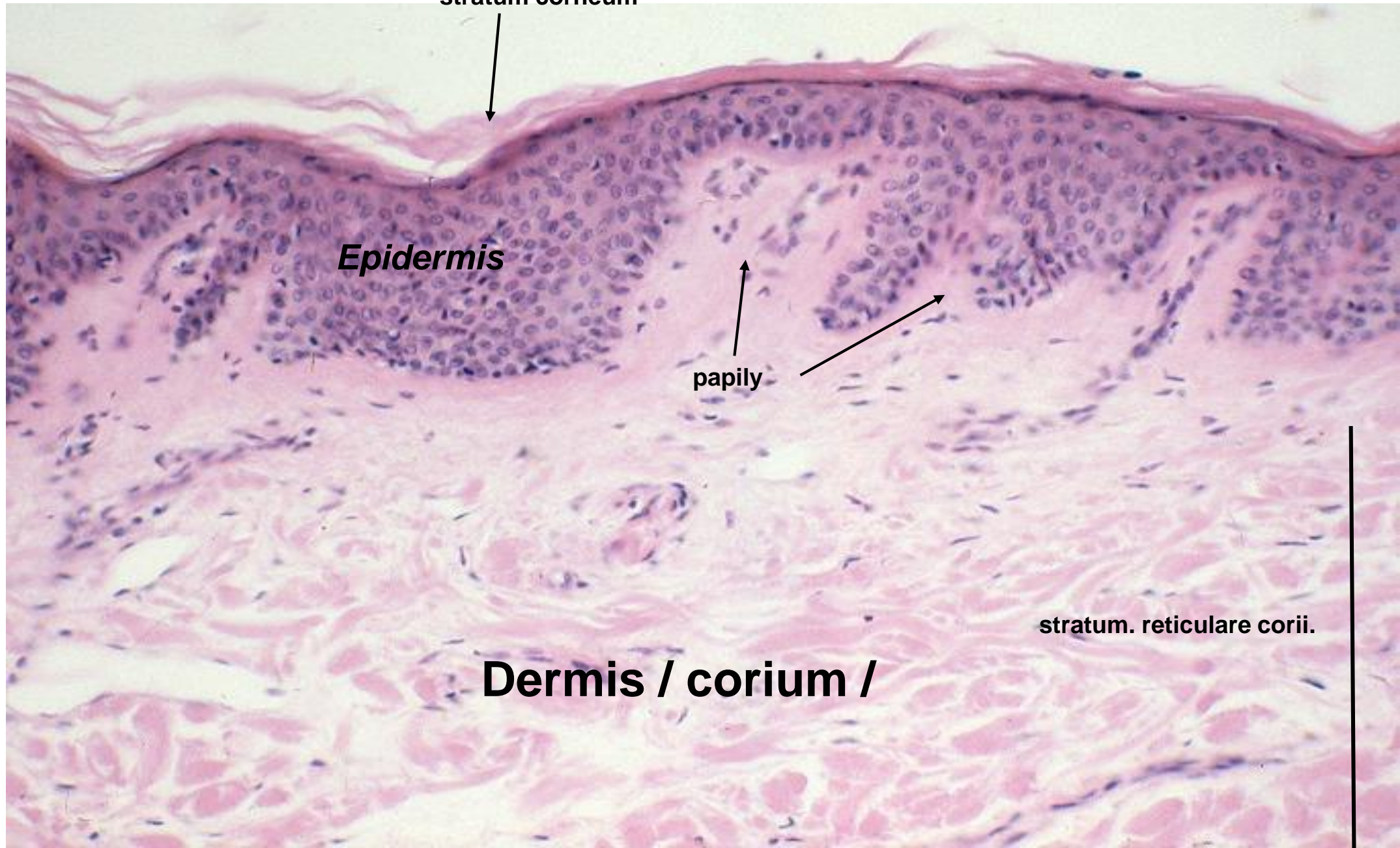
Nádor se rychle šíří krevní cestou ,kapiláry v papilách pod basální membránou

Spádové lymfatické uzliny , do všech orgánů

Tenký typ kůže (epidermis je tenčí, silná 75 – 150 μm , tenké str. corneum, nezřetelné str. granulosum)

stratum corneum

Epidermis

papily

stratum. reticulare corii.

Dermis / corium /

Schéma stavby kůže, kožní adnexa

Sensorická inervace a receptory

(Junqueira's Basic Histology, Mescher, 2010)

Inervace kůže

Autonomní nervová vlákna:

kožní žlázy, muscoli arrectores pilorum, cévy

Sensorická nervová vlákna:

Volná nervová zakončení ve vazivu papil a intraepitelová (v epidermis)

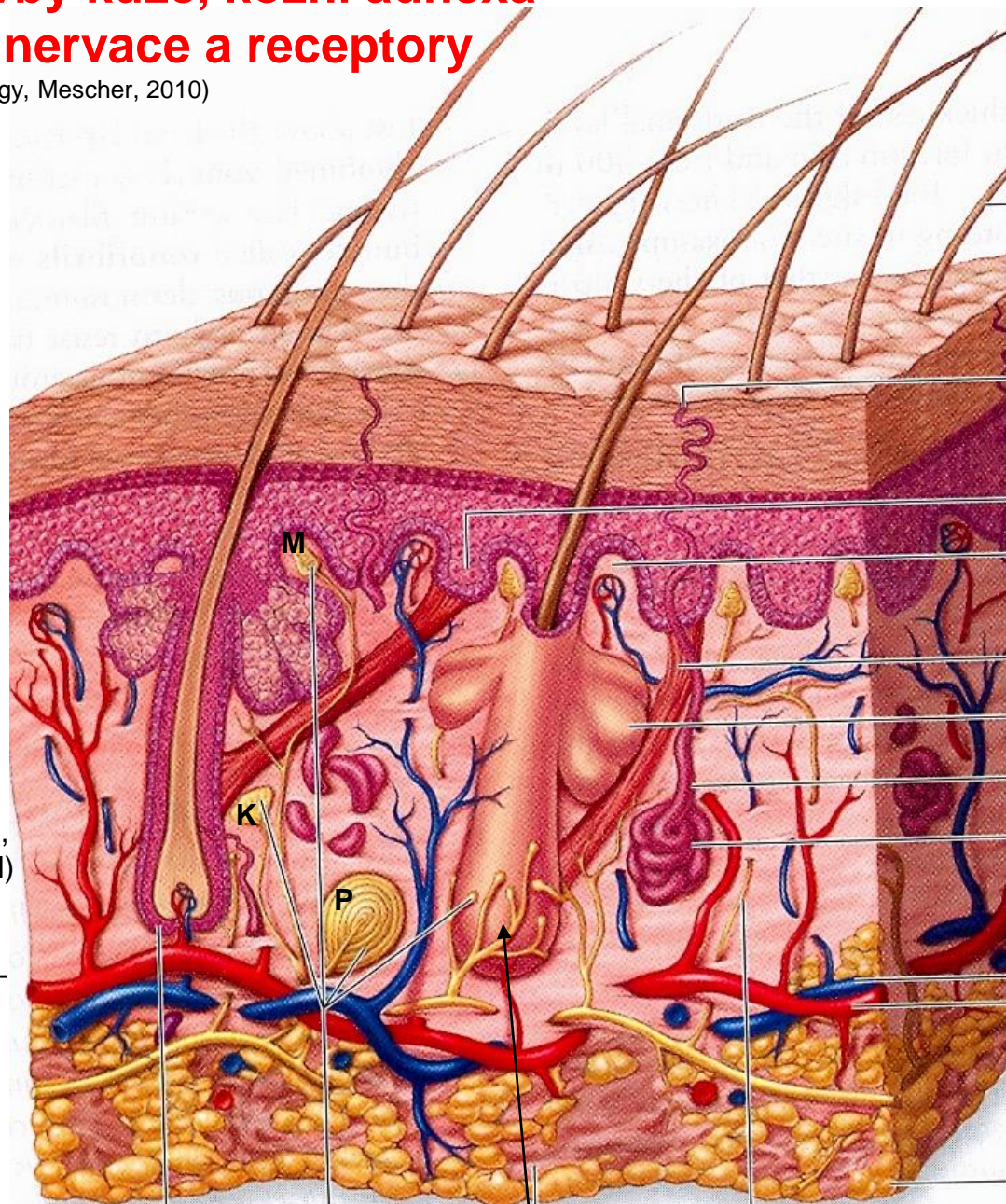
Opouzdřená nervová zakončení, smyslová tělíska:

Meissnerova (hmatová, uložena v papilách = **M**)

Krauseho (chlad, = **K**)

Ruffiniho (teplo)

Vater-Pacciniho (hluboká kožní citlivost = **P**)

Vlas (scapus pili)

Vyústění (porus) potního kanálku

Epidermální hřeben

Dermální papila

M. arrector pili

Mazová žláza

Vývod ekrinní potní žlázy

Stočený sekreční tubulus potní žlázy

Véna a arterie rete cutaneum (hluboká cévní pleteň)

Tukové (podkožní) vazivo

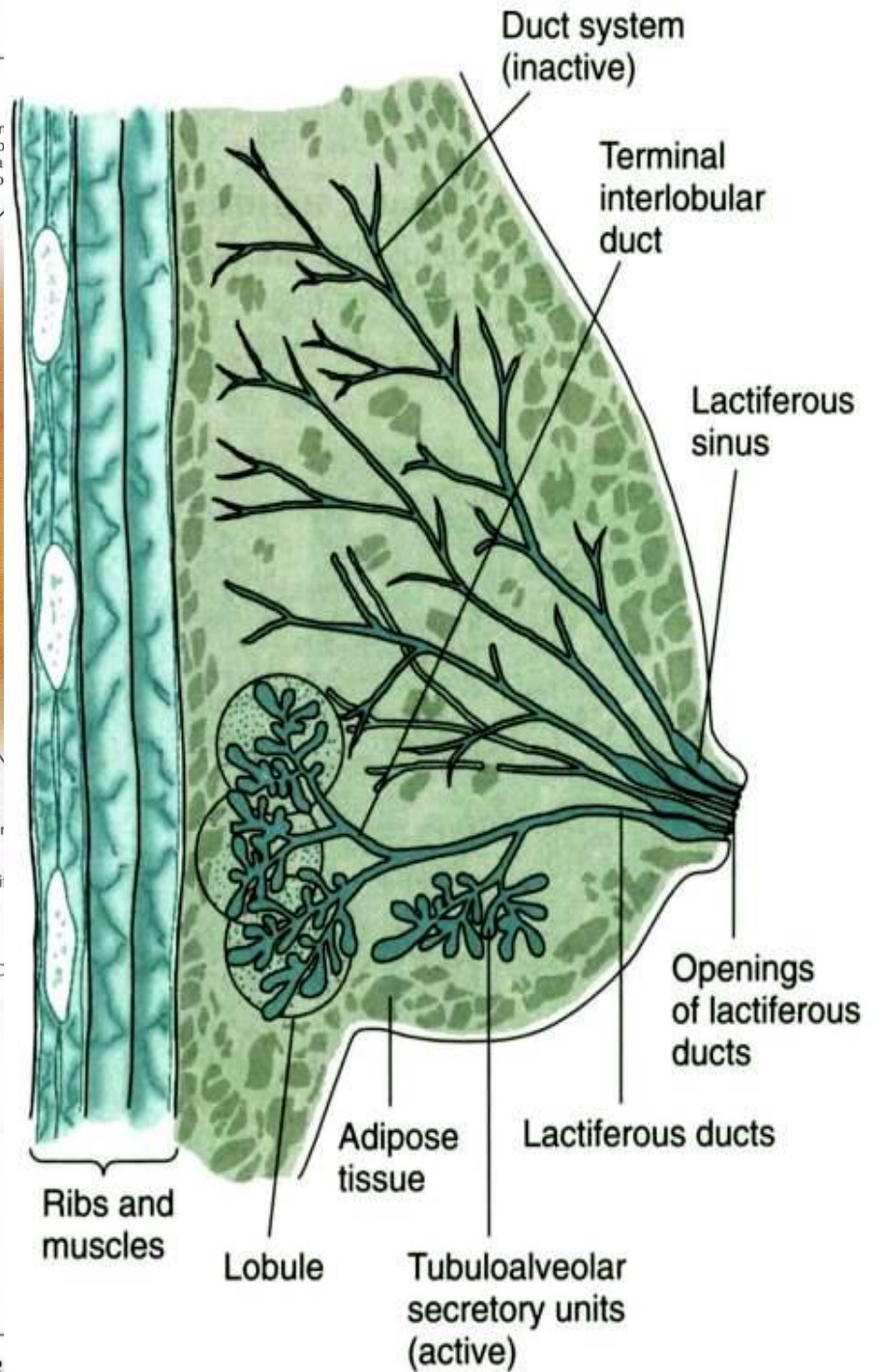
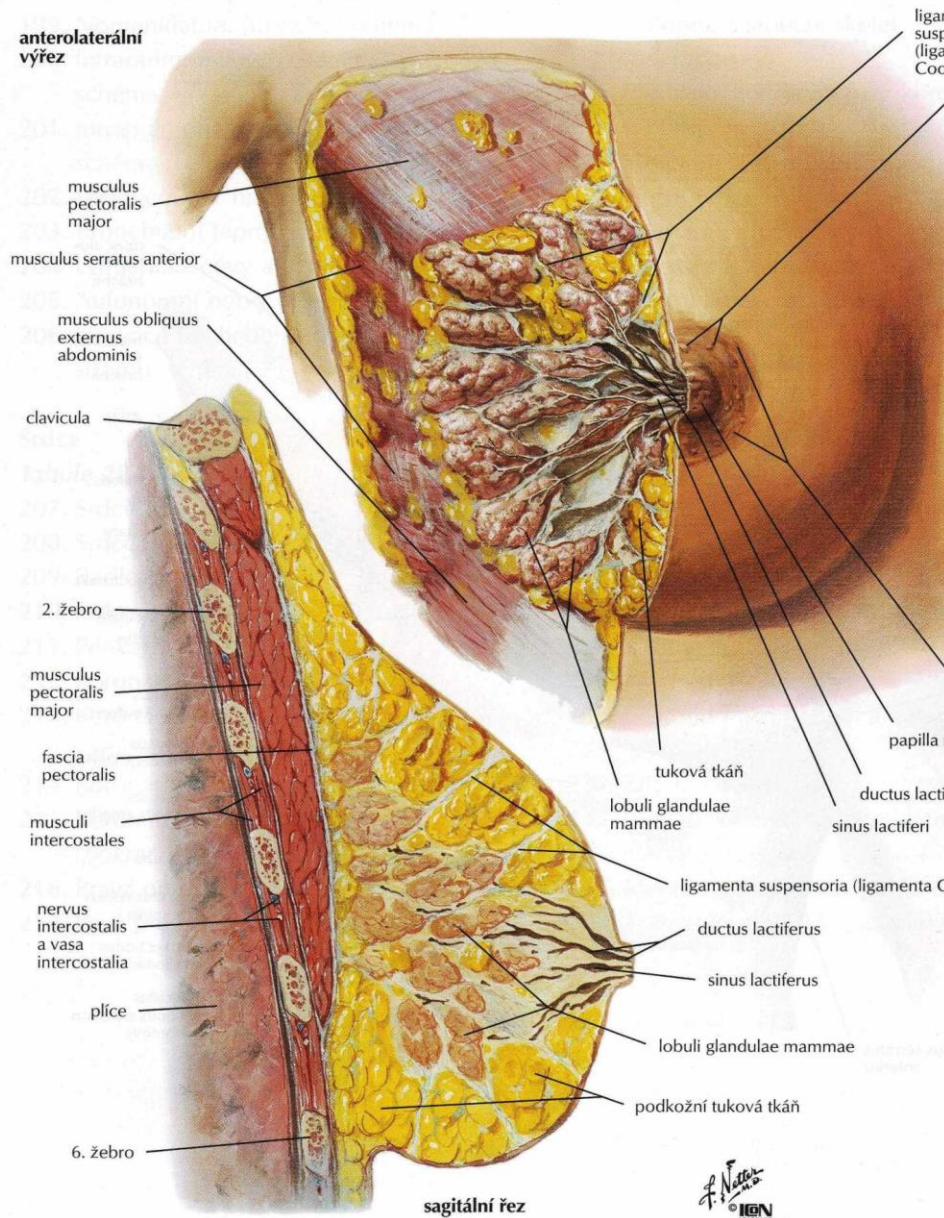
Vlasová cibulka, bulbus pili

Nervová pleteň kořene vlasu

Mléčná žláza

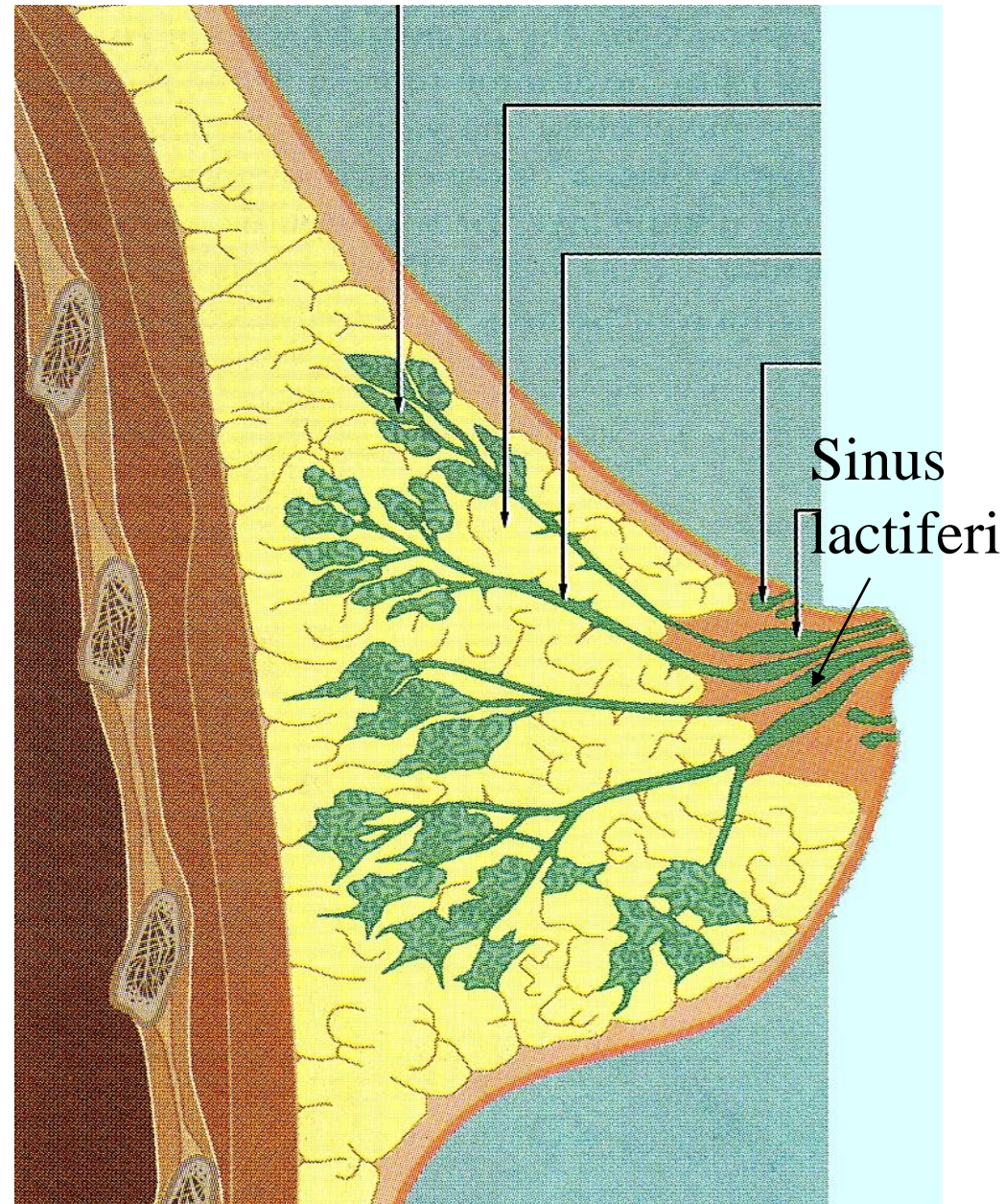
anterolaterální výřez

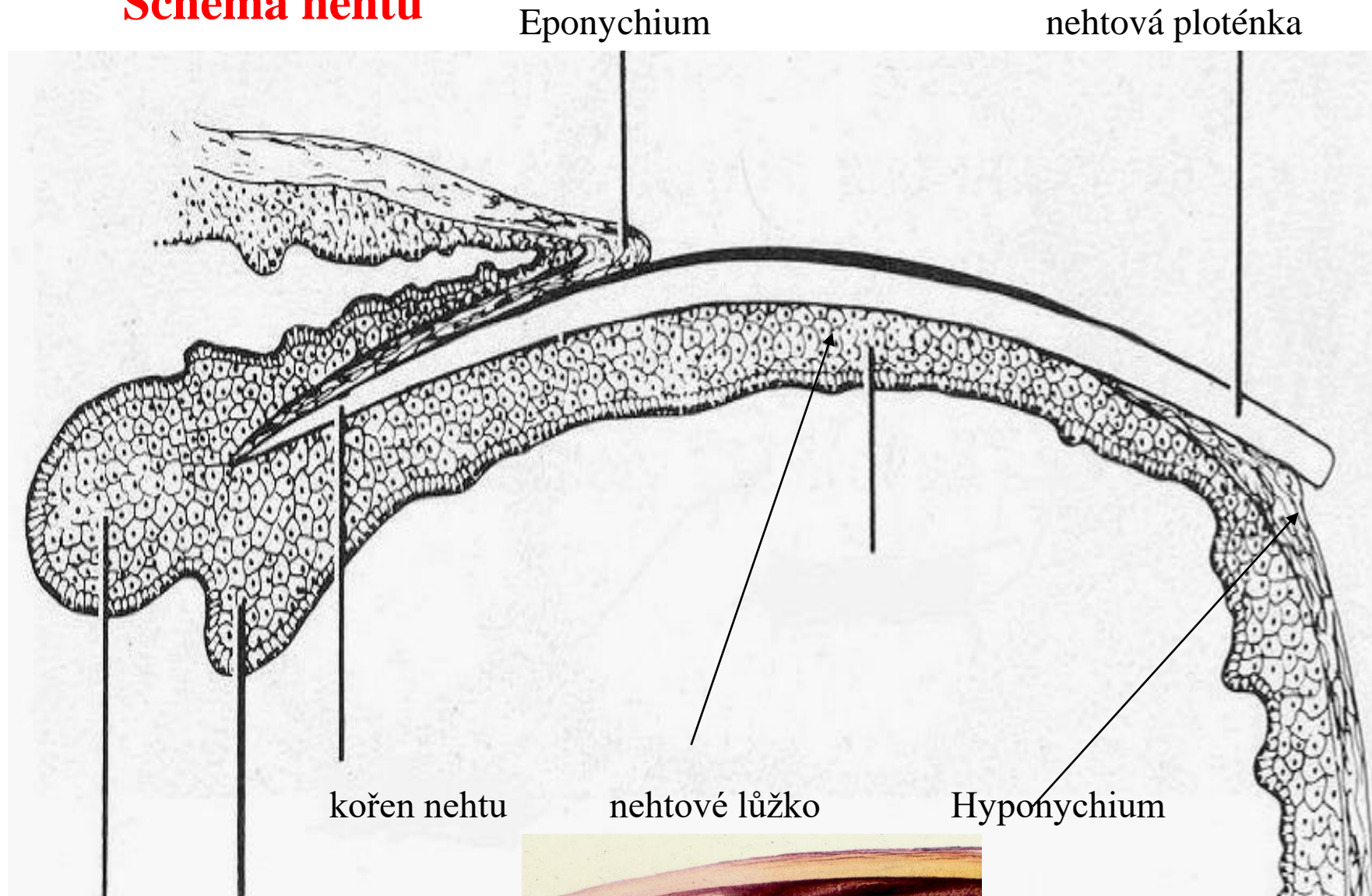
Sekrece

- 1 den laktace :
kolostrum
- Obsah : minerální
látky, proteiny,/
kasein /
- vitamíny , glycidy,
mikroskopické
částičky lipidů
- Typ sekrece proteinů
: ekrinní typ
- Typ sekrece lipidů :
apokrinní typ

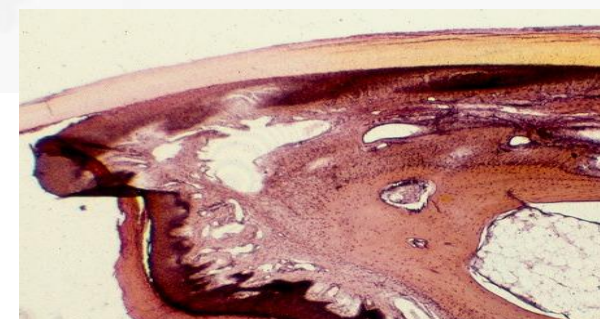

Schéma nehtu

Nehtová matrix

kořen nehtu

nehtové lůžko

Hyponychium

nehtová ploténka